

digitol

Generations united
combatting fake news

Handbook

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Table of Contents

Πρόλογος	3
Εισαγωγή	4
ΕΝΟΤΗΤΑ 1: Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ DIGITOL	6
ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΤΟ DIGITOL ΚΑΙ Η ΔΙΑΓΕΝΑΚΉ ΠΡΟΟΠΤΙΚΉ	9
ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΕΚΠΑΙΔΕΎΟΝΤΑΣ ΤΟΥ ΝΈΟΥΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΕΣ	12
3.1 Η διαδικασία που οδήγησε στην εκπαίδευση εκπαιδευτών	13
3.2 Το περιεχόμενο της εκπαίδευσης στις διάφορες χώρες	19
3.3 Αναστοχασμοί	26
ΕΝΟΤΗΤΑ 4: ΟΙ ΝΈΟΙ ΠΡΕΣΒΕΥΤΕΣ ΣΥΝΑΝΤΟΎΝ ΤΑ ΆΤΟΜΑ ΜΕΓΑΛΎΤΕΡΗΣ ΗΛΙΚΊΑΣ	27
4.1 Ενεργοποίηση των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας	28
4.2. Κύριο περιεχόμενο της εκπαίδευσης στις διάφορες χώρες	29
4.3 Αναστοχασμοί	34
ΕΝΟΤΗΤΑ 5: ΤΟ DIGITOL ΣΕ ΔΡΆΣΗ	36
5.1 Εισαγωγή στις Πιλοτικές Δράσεις	37
5.2 Σύνοψη των Πιλοτικών Δράσεων	38
ΕΝΟΤΗΤΑ 6: Ο ΡΌΛΟΣ ΤΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΆΣΕΩΣ ΕΚΠΑΊΔΕΥΣΗΣ	42
ΕΝΟΤΗΤΑ 7: ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ	46

Πρόλογος

Το Εγχειρίδιο αυτό δημιουργήθηκε στο πλαίσιο της δραστηριότητας που σχεδιάστηκε από το έργο “Ψηφιακή ένταξη για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας - Συνέργειες μεταξύ των γενεών για την ενεργό συμμετοχή στην κοινωνία” (DIGITOL) - αριθ. 612208-EPP-1-2019-1-1-IT-EPPKA3-IP1-SOC-IN, το οποίο χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Erasmus+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το Erasmus+ είναι το πρόγραμμα της ΕΕ για τους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της νεολαίας και του αθλητισμού για την περίοδο 2021-2027. Η εκπαίδευση, η κατάρτιση, η νεολαία και ο αθλητισμός είναι βασικοί τομείς που υποστηρίζουν τους πολίτες στην προσωπική και επαγγελματική τους ανάπτυξη.

Για περισσότερες πληροφορίες επισκεφθείτε τη διεύθυνση:

https://ec.europa.eu/programs/erasmus-plus/about_en

Η έκθεση δεν αντικατοπτρίζει κατ’ ανάγκη τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Γενικής Διεύθυνσης Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης.

Η Έκθεση συντάχθηκε συλλογικά από τους εταίρους του έργου, υπό τον συντονισμό του Antonio Dell’Atti (Consortio Comunità Brianza). Ιδιαίτερες ευχαριστίες για τη συμβολή στη σύνταξη του εγχειριδίου και την ενεργό συμμετοχή στις διάφορες δραστηριότητες του έργου απευθύνονται στους εξής: Τσέλη Λαζαρίδου και Μυρτώ-Μαρία Ράγγα (50+ Ελλάς)- Benedikt Poetz, Wali Ayobi, Sarah Haase και Amira Bieber (Pro Arbeit)- Valentina Georgieva, Vasilena Varbanova και Yoana Novachkova (Znanie), Estelle Huchet, Vera Hoermann, Ilenia Gheno και Samuele Verucchi (Age Platform Europe)- Luigi Della Sala (Tree Agency)- Lucia Merlino, Tommaso Riva και Rachele Meda (Consortio Comunità Brianza).

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το έργο, επισκεφθείτε τη διεύθυνση: www.digitol.eu

Εισαγωγή

Το DIGITOL είναι ένα πρόγραμμα που χρηματοδοτείται από το Erasmus+ που πραγματοποιήθηκε μεταξύ Ιανουαρίου 2020 και Ιανουαρίου 2022 και είχε ως στόχο την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους, του στιγματισμού και κάθε μορφής διακρίσεων εντός της ΕΕ, μέσω της βελτίωσης των ψηφιακών δεξιοτήτων και της κριτικής σκέψης των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας που εκτίθενται σε ψευδείς ειδήσεις.

Το DIGITOL συντονίστηκε από το Consorzio Comunità Brianza και συμμετείχαν εταίροι από το Βέλγιο (Age Platform Europe), τη Βουλγαρία (Znanie), την Εσθονία (Tree Agency), τη Γερμανία (Pro Arbeit) και την Ελλάδα (50+ Ελλάς).

Σκοπός του έργου DIGITOL είναι να συμβάλει στην προώθηση των κοινών αξιών της ΕΕ μεταξύ των πολιτών μεγαλύτερης ηλικίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, χρησιμοποιώντας καινοτόμες διαγενεακές εκπαιδευτικές πρακτικές και ευκαιρίες εκπαίδευσης για την καταπολέμηση της επίδρασης και της διάδοσης των ψευδών ειδήσεων. Πιο συγκεκριμένα, το έργο στοχεύει στην καταπολέμηση των μορφών διακρίσεων εντός της ΕΕ που πηγάζουν από την ξеноφοβία, τον λαϊκισμό και την ομοφοβία, ιδίως κατά των μεταναστών και των προσφύγων (αλλά και κατά άλλων ομάδων που υφίστανται διακρίσεις, όπως η κοινότητα ΛΟΑΤΚΙ), μέσω της ευαισθητοποίησης των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας για τον ρόλο των ψευδών ειδήσεων στην καλλιέργεια κακοήθων συμπεριφορών (Zidmars, 2016), οι οποίες αντιτίθενται στις κοινές αξίες της ΕΕ (δηλαδή την ανεκτικότητα, τον σεβασμό στη διαφορετικότητα, την αξιοπρέπεια). Με αυτόν τον τρόπο, το έργο DIGITOL προωθεί την κοινωνική συνοχή, την αλληλεγγύη και την ενεργό συμμετοχή των πολιτών μεγαλύτερης ηλικίας, μέσω της ευαισθητοποίησης σχετικά με τις κοινές ευρωπαϊκές αξίες και τον ρόλο της παραπληροφόρησης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τα ψηφιακά μέσα με τη διάδοση των ψευδών ειδήσεων στην αύξηση του ριζοσπαστισμού, του λαϊκισμού και των διακρίσεων.

Το έργο DIGITOL αντιμετωπίζει αυτούς τους στόχους εμπλέκοντας τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας μέσω μιας καινοτόμου, μικτής (δηλ. διαδικτυακής και μη διαδικτυακής), αποτελεσματικής, τεκμηριωμένης, διαγενεακής και μη τυπικής εκπαιδευτικής μεθόδου, στο πλαίσιο μιας διαδικασίας δια βίου μάθησης, χρησιμοποιώντας τη συν-δημιουργία στην ανάπτυξη των σχετικών εργαλείων και παράγοντας νέα γνώση. Το έργο αυτό αναφέρεται άμεσα σε αυτή την ομάδα του πληθυσμού της ΕΕ (δηλ. τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας) που αυξάνεται σε αριθμό (λόγω της δημογραφικής αλλαγής στον γηράσκοντα πληθυσμό) και που χρησιμοποιεί όλο και περισσότερο το διαδίκτυο για επικοινωνία, κοινωνική ενσωμάτωση και αναζήτηση πληροφοριών. Δεδομένου ότι τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας δε διαθέτουν κατά μέσο όρο ψηφιακό γραμματισμό σε σύγκριση με τους νεότερους ενήλικες (υπάρχει δηλ. ψηφιακό χάσμα), το DIGITOL αξιοποιεί τις γνώσεις και τις δεξιότητες της νεότερης γενιάς για το αποτελεσματικότερο φιλτράρισμα των διαδικτυακών πληροφοριών που αποτελούν ψευδείς ειδήσεις, μεταδίδοντας αυτή την ικανότητα στα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας ενήλικες.

Το παρόν έγγραφο φιλοδοξεί να συνοψίσει τα δύο χρόνια δραστηριοτήτων του DIGITOL που πραγματοποιήθηκαν από τους εταίρους και τους συμμετέχοντες στο έργο. Αυτό το κάνει παρουσιάζοντας τις δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν, αλλά και αναδεικνύοντας τα δυνατά και αδύνατα σημεία του, έτσι ώστε και άλλοι οργανισμοί να εμπνευστούν για να εργαστούν με αποτελεσματικό τρόπο σε τομείς όπου συναντώνται η διαγενεακότητα και η ψηφιοποίηση.

Ενότητα 1:

Η μεθοδολογία Digital

Το DIGITOL χρησιμοποίησε μια μικτή μεθοδολογία για την επίτευξη των στόχων της. Καθώς το DIGITOL είναι ένα έργο που εμπλέκει διαφορετικούς φορείς για την υλοποίησή του, συνεπάγεται τη χρήση διαφορετικών προσεγγίσεων είτε για την επιλογή των συμμετεχόντων, είτε για τον συν-σχεδιασμό των δραστηριοτήτων εκπαίδευσης και ανάπτυξης ικανοτήτων και για την αποτελεσματική υλοποίησή του.

Η σταθερή σύνδεση αυτών των στοιχείων αποτέλεσε προϋπόθεση για την επιτυχία του. Για το λόγο αυτό, οι πρώτοι μήνες του έργου αφιερώθηκαν σε μια ενδελεχή ανάλυση αναγκών και πλαισίου, στην οποία συμμετείχαν διάφοροι ενδιαφερόμενοι σε συνεντεύξεις, έρευνες και δραστηριότητες ομάδων εστίασης. Η έρευνα ήταν επωφελής για να έχουμε μια ανάλυση βάσης, η οποία περιλάμβανε στοιχεία και αριθμούς σχετικά με τη συμμετοχή των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας στην κοινωνία, τις γνώσεις τους και την άμεση χρήση των ψηφιακών εργαλείων και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, το βαθμό ενημέρωσής τους σχετικά με το ζήτημα των ψευδών ειδήσεων, αλλά και τα στερεότυπα που διαδίδονται σε μεγαλύτερο βαθμό λόγω της παραπληροφόρησης. Μια σύνθεση αυτών των ευρημάτων παρουσιάζεται παρακάτω στην ενότητα 3.

Επιπλέον, το DIGITOL προώθησε τη μεταφορά γνώσεων μεταξύ νεότερων και μεγαλύτερων σε ηλικία ενηλίκων, μέσω μιας διαγενεακής προσέγγισης με στόχο να καλυφθεί το χάσμα μεταξύ των δύο αυτών ομάδων και να βρεθούν νέοι τρόποι συνεργασίας και αλληλεπίδρασης μεταξύ τους. Στο πλαίσιο του έργου, οι νέοι είναι "διαγενεακοί κοινωνικοί διαμεσολαβητές", δηλαδή επαγγελματίες, ικανοί να ενεργοποιούν προγράμματα ενδυνάμωσης για άνδρες και γυναίκες μεγαλύτερης ηλικίας σε μια διαγενεακή και διατομεακή προοπτική, λαμβάνοντας έτσι υπόψη το φύλο, το κοινωνικό κεφάλαιο και τις πολιτισμικές διαφορές του ατόμου.

Η δια βίου μάθηση και η ενεργός γήρανση ενσωματώνονται επίσης στο έργο. Τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας που παρακολουθούν το πρόγραμμα είναι από 55 έως 70 ετών, με μέση ή υψηλή μόρφωση, που πρόκειται να συνταξιοδοτηθούν ή έχουν ήδη συνταξιοδοτηθεί και είναι πνευματικά υγιείς. Ανήκουν σε μια κατηγορία ανθρώπων που μπορούν ακόμη να διαδραματίσουν εξέχοντα ρόλο στην κοινωνία τους, αλλά αισθάνονται αποκλεισμένοι είτε επειδή δεν αναγνωρίζουν τον κόσμο στον οποίο ζουν, είτε επειδή δεν είναι εξοικειωμένοι με τα νέα διαθέσιμα εργαλεία επικοινωνίας. Οι περισσότεροι από αυτούς είναι άνθρωποι που κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό, παρόλο που θα ήθελαν να είναι πλήρως ενταγμένοι και να συμμετέχουν ενεργά στην κοινότητά τους. Το DIGITOL είχε ως στόχο να αντιμετωπίσει αυτή την πρόκληση μέσω της δημιουργίας ψηφιακών ικανοτήτων για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, οι οποίες από τη μία πλευρά βελτιώνουν την επικοινωνία με τους γύρω τους και, από την άλλη, αυξάνουν την ποιότητα των πληροφοριών που λαμβάνουν και την

ικανότητά τους να διακρίνουν ποιες είναι σωστές πληροφορίες και ποιες όχι. **Ο ψηφιακός αλφαριθμητισμός επιτρέπει στα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας να περάσουν από μια κατάσταση μοναξιάς σε μια κατάσταση που τους δίνει μεγαλύτερες ευκαιρίες για ανεξαρτησία και κοινωνική ένταξη.**

Η συν-δημιουργία είναι μια άλλη έννοια που χρησιμοποιήθηκε ευρέως κατά τη διάρκεια του έργου. Συν-δημιουργία προγραμμάτων εκπαίδευσης και ανάπτυξης ικανοτήτων, εκδηλώσεων, πιλοτικών δραστηριοτήτων. Η δύναμη της συνεργασίας μεταξύ των γενεών έγκειται επίσης στην ποικιλομορφία των προσεγγίσεων και των εμπειριών που μπορεί να οδηγήσει σε πιο δημιουργικά και καινοτόμα αποτελέσματα. Η συν-δημιουργία θεωρείται ένας πολύτιμος συμμετοχικός σχεδιασμός όπου οι εμπλεκόμενοι συμμετέχουν ενεργά στο σχεδιασμό ενός προϊόντος, αξιοποιώντας τη συλλογική δημιουργικότητα τόσο των προγραμματιστών όσο και των χρηστών, προωθώντας με αυτόν τον τρόπο την καινοτομία (Sanders και Stappers, 2008). Οι ανάγκες των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας ελήφθησαν υπόψη κατά τον σχεδιασμό, για παράδειγμα, της πλατφόρμας ηλεκτρονικής μάθησης και των εκπαιδευτικών ενοτήτων της Ψηφιακής Κοινωνικής Ακαδημίας. Τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας συμμετείχαν από την προπαρασκευαστική φάση προκειμένου να εντοπιστούν οι ανάγκες τους και να συνδιαμορφωθούν τα εργαλεία αναλόγως.

Τέλος, το DIGITOL είχε ως στόχο να βοηθήσει τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας να γίνουν πιο επιδέξιοι και συνειδητοποιημένοι χρήστες του διαδικτύου χάρη σε μια τεκμηριωμένη και δοκιμασμένη μέθοδο δια βίου μάθησης που αξιοποιεί στο έπακρο τη διαγενεακή μάθηση και την αλληλεγγύη. Αυτό έγινε μέσω των τριών φάσεων, οι οποίες εξηγούνται συνοπτικά στον πίνακα που ακολουθεί:

1. **Ανάλυση και αξιολόγηση (βλ. αναφορά στην ενότητα 2)**
2. **Σχεδιασμός και ενδυνάμωση (βλ. αναφορά στις ενότητες 3 και 4)**
3. **Εμπλοκή και συμμετοχή (βλ. αναφορά στην ενότητα 5)**

	ΦΑΣΗ 1: ΑΝΑΛΥΣΗ	ΦΑΣΗ 2: ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ	ΦΑΣΗ 3: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
1	 <p>Έρευνα σχετικά με τις ψηφιακές ικανότητες και την ενεργό συμμετοχή ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας σε Βουλγαρία, Γερμανία, Ελλάδα και Ιταλία.</p>	 <p>Δημιουργία της Ψηφιακής Ακαδημίας DIGITOL, ένα πολυμεταπτυχιακό εργαλείο που θα ενεργήσει στην κρίσιμη πρόσβαση σε στοιχεία, εκπαιδευτικό υλικό και άλλες διαφορετικές παρεμβάσεις.</p>	 <p>Συνεργασία με την τοπική κοινωνία για την προώθηση της αούγησης για ψηφιακή εκπαίδευση σε πόλεις και κοινότητες.</p>
2	 <p>Συνεντεύξεις με ειδικούς σχετικά με παρεμβάσεις για την καταπολέμηση φευδών οδών, την ανάπτυξη ψηφιακών ικανοτήτων και τις κριτικές σκέψεις, καθώς και υποστήριξη για τη χρήση διαδικτύου.</p>	 <p>Αντίκριση 10 νέων ηλικιακών (8-30 σε Βουλγαρία, Γερμανία, Ελλάδα και Ιταλία που θα συμμετάσχουν στο πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών. Διάρκεια: 30 ωρών, με έμφαση στην καταπολέμηση των φευδών οδών.</p>	 <p>Διατονή βιβλιοθήκης - άνδρωτοι που έχουν βιώσει κοινωνικό αποκλεισμό ή απεικονισμοί θα φανερώνουν πτυχίες της ζωής τους που θέλουν να μετατρέψουν, προκαλώντας.</p>
3	 <p>Ομάδες εργασίας με επαγγελματίες και άτομα μεγαλύτερης ηλικίας για συζήτηση των ευρημάτων.</p>	 <p>Αντίκριση 25 ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας (55+) για συμμετοχή στο πρόγραμμα ανάπτυξης ψηφιακών ικανοτήτων διάρκειας 60 ωρών, για την ανάπτυξη γνώσεων και την επίλυση λύσεων για την καταπολέμηση των φευδών οδών.</p>	 <p>Προσβλή DIGITOL με κοινωνικές εκδηλώσεις που θα περιλαμβάνουν εργαστήρια σε συνεργασία με σχολεία και φορείς μη τυπικής εκπαίδευσης.</p>

Ενότητα 2:
**Το DIGITOL και η
διαγενεακή προοπτική**

Ο σχεδιασμός του εκπαιδευτικού προγράμματος **“Digital Social Academy”** έλαβε υπόψη τους βασικούς παράγοντες επιτυχίας που εντοπίστηκαν κατά την αρχική φάση έρευνας του έργου, η οποία διεξήχθη μεταξύ Ιανουαρίου και Ιουνίου 2020. Η έρευνα περιλάμβανε την πραγματοποίηση συνεντεύξεων, ομάδων εστίασης και μιας έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε εθνικό επίπεδο (Ιταλία, Ελλάδα, Γερμανία και Βουλγαρία) και σε επίπεδο ΕΕ. Οι εκθέσεις ανά χώρα και οι συνολικές εκθέσεις που προέκυψαν από την έρευνα περιλαμβάνουν διάφορες συστάσεις που ελήφθησαν υπόψη από τους εταίρους του DIGITOL **για τη δημιουργία ενός μαθησιακού περιβάλλοντος που επιτρέπει στους συμμετέχοντες να αναλάβουν την ευθύνη της μαθησιακής τους διαδικασίας με ενεργητικό τρόπο.**

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Τα αποτελέσματα των Εκθέσεων δείχνουν ότι τόσο οι εμπειρογνώμονες όσο και τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας έδωσαν προτεραιότητα σε τρεις κατηγορίες:

- Χρήση του διαδικτύου για την αύξηση της συμμετοχής των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας: π.χ. για να βοηθηθούν τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας να γίνουν πιο επιδέξιοι χρήστες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και των εφαρμογών επικοινωνίας, για να διασφαλιστεί ότι έχουν λόγο σε διαδικτυακές συζητήσεις και διαβουλεύσεις, για την καταπολέμηση της απομόνωσης κ.λ.π.
- Αξιοποίηση στο έπακρο των ψηφιοποιημένων υπηρεσιών: π.χ. για να διασφαλιστεί ότι τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας μπορούν να διαχειρίζονται τα περιουσιακά τους στοιχεία (ψηφιακές τράπεζες), να αλληλεπιδρούν με διοικητικές υπηρεσίες (να πληρώνουν ηλεκτρονικά φόρους ή να ζητούν κοινωνικές παροχές), να κλείνουν ιατρικά ραντεβού ή να λαμβάνουν ψηφιακές συνταγές κ.λ.π.
- Αύξηση των γνώσεων για μια ασφαλή και υπεύθυνη ψηφιακή συμμετοχή: π.χ. πώς να εμπιστεύονται τις διαδικτυακές πληροφορίες, πώς να αντιδρούν στις ψευδείς ειδήσεις, πώς να εντοπίζουν και να αποφεύγουν τις διαδικτυακές απάτες, εκπαίδευση για το πώς να διακρίνουν τις ψευδείς ειδήσεις από τις αξιόπιστες πληροφορίες (“ανίχνευση βλακειάς”), κ.λπ.

Επιπλέον, τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας που ρωτήθηκαν εντόπισαν την **έλλειψη επαρκών προσφορών εκπαίδευσης και πρωτοβουλιών που απευθύνονται σε άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.** Ανέφεραν επίσης έλλειψη κινήτρων/χρόνου για να ασχοληθούν με τον ψηφιακό κόσμο και θεώρησαν την εκπαίδευση πολύ ακριβή, κάτι που εξηγείται περαιτέρω στις εκθέσεις ανά χώρα.

ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Τα αποτελέσματα από τις εκθέσεις υπογραμμίζουν επίσης ότι “παρόλο που υπάρχει πληθώρα πρωτοβουλιών για τον ψηφιακό και τον γραμματισμό στα μέσα, αυτές που αφορούν την παραπληροφόρηση συχνά επικεντρώνονται στις νεότερες γενιές”. Η ανάλυση αυτών των πρωτοβουλιών έδειξε αρκετά ανοίγματα για μεταφορά σε μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες, π.χ. με τη χρήση διαδραστικών μεθόδων για την ενδυνάμωση των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας ώστε να γίνουν φορείς αλλαγής στην κοινότητά τους, ή με την έμμεση κατάρτιση επαγγελματιών και συγγενών που έρχονται σε επαφή με ηλικιωμένους. Ορισμένες από τις πρωτοβουλίες που εντοπίστηκαν από το DIGITOL διερευνούν ήδη αυτές τις προσεγγίσεις:

- πρωτοβουλίες που διευθύνονται από ηλικιωμένους ή ενώσεις ηλικιωμένων,
- παροχή πόρων για τον εξοπλισμό των επαγγελματιών με τα εργαλεία

- και το υλικό για την εμπλοκή των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας,
- διαγενεακές πρωτοβουλίες που βασίζονται στην ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ νέων και ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας.

ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ ΣΤΙΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Τα δεδομένα του DIGITOL από τη συνολική έκθεση για κάθε χώρα παρέχουν ορισμένες ενδείξεις για να γίνουν οι υπάρχουσες πρωτοβουλίες προσιτές στα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και να αναπτυχθεί περαιτέρω η εκπαίδευση στον γραμματισμό στα μέσα ενημέρωσης για όλες τις ηλικιακές ομάδες. Με βάση τις επιτυχίες των λίγων υφιστάμενων πρωτοβουλιών εκπαίδευσης που περιλαμβάνουν άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, καθώς και άλλες προσφορές εκπαίδευσης που απευθύνονται σε νεότερες ηλικιακές ομάδες, η διαβούλευση με εμπειρογνώμονες και συμμετέχοντες είχε ως αποτέλεσμα τη συγκέντρωση μιας σειράς σημαντικών παραγόντων για τον σχεδιασμό μιας πετυχημένης διαγενεακής εκπαίδευσης για τον γραμματισμό στα μέσα:

- ποιότητα και επάρκεια του προγράμματος εκπαίδευσης με βάση τις πρακτικές ανάγκες των εκπαιδευομένων,
- προσβασιμότητα όσον αφορά την πολυπλοκότητα του περιεχομένου (π.χ. απλό λεξιλόγιο), τη μορφή της εκπαίδευσης (π.χ. σύντομες συναντήσεις) ή τη διαθεσιμότητα του εκπαιδευτικού υλικού
- ελκυστική και προσαρμοσμένη επικοινωνία για την προσέγγιση των εκπαιδευομένων-στόχων,
- άριστες κοινωνικές δεξιότητες των εκπαιδευτών, ιδίως στις διαπροσωπικές σχέσεις: η συμμετοχή και η αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων θα πρέπει να βασίζεται στην αρχή του αμοιβαίου σεβασμού και της συνεργασίας με τον συντονιστή,
- συμμετοχική και συνεργατική ατμόσφαιρα που εξασφαλίζει τον αμοιβαίο σεβασμό και την εμπλοκή των συμμετεχόντων από όλες τις ηλικιακές ομάδες (ιδίως για τα διαγενεακά προγράμματα). Σκέψη "έξω από το κουτί", ανάπτυξη νέων τρόπων σκέψης και συμβολή στην υπέρβαση των στερεοτύπων. Η μέθοδος εφαρμόζεται εύκολα από οποιονδήποτε εκπαιδευτή χρησιμοποιώντας οποιοδήποτε είδος τέχνης (καλές τέχνες, κινηματογράφος, θέατρο, λογοτεχνία, μουσική).

ΔΙΑΓΕΝΕΑΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

Η διαγενεακή διάσταση του προγράμματος εκπαίδευσης είναι ο πιο κρίσιμος παράγοντας επιτυχίας, ώστε να διασφαλιστεί ότι τόσο οι νεότεροι όσο και οι μεγαλύτεροι σε ηλικία άνθρωποι εκπροσωπούνται και ακούγονται εξίσου. Συνεπώς, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι το μαθησιακό περιβάλλον θα ευνοεί τον συμβιβασμό. Επιπλέον, η συμμετοχή και των δύο ομάδων σε όλες τις φάσεις του προγράμματος είναι ζωτικής σημασίας για να αναπτυχθεί σιγά-σιγά μια αμοιβαία κατανόηση μεταξύ των ηλικιακών ομάδων, ενώ η συναισθηματική προσέγγιση διασφαλίζει ότι όλοι οι συμμετέχοντες μπορούν να ενσωματώσουν την ψηφιακή τους μάθηση στα ατομικά πλαίσια της καθημερινής τους ζωής.

Τα αποτελέσματα της έρευνας υπογραμμίζουν ότι το έργο DIGITOL καλύπτει ένα κενό που είναι εμφανές από τις υπάρχουσες πρωτοβουλίες καθώς και από τις προτιμήσεις των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας. Εστιάζοντας στην ανάπτυξη της εκπαίδευσης για τον γραμματισμό στα μέσα ενημέρωσης, το έργο DIGITOL συμβάλλει στην παροχή μιας πολυπόθητης ευκαιρίας τόσο για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας όσο και για τους νεότερους να ενισχύσουν τις γνώσεις τους για τα δεδομένα και τον γραμματισμό στα μέσα ενημέρωσης.

ΕΝΟΤΗΤΑ 3:
**ΕΚΠΑΙΔΕΎΟΝΤΑΣ
ΤΟΥ ΝΈΟΥΣ
ΠΡΕΣΒΕΥΤΈΣ**

3.1 Η διαδικασία που οδήγησε στην εκπαίδευση εκπαιδευτών

Αντιμέτωποι με την πανδημία του Covid19 που επηρέασε σε μεγάλο βαθμό το έργο, και χωρίς δυνατότητες για δια ζώσης συναντήσεις, οι εταίροι της σύμπραξης Digital συμφώνησαν να ξεκινήσουν μια πλήρη διαδικτυακή διαδικασία για τη δημιουργία και τη διεξαγωγή εκπαίδευσης εκπαιδευτών (Training of Trainers - ToT) με νέους ανθρώπους από τους εταίρους του έργου.

Έτσι διοργανώθηκαν δύο εργαστήρια συνδιαμόρφωσης τον Ιούνιο του 2020, με στόχο την οικοδόμηση μιας κοινής αντίληψης για την επιμόρφωση, τη διάρκεια και τη μορφή της και την οικοδόμηση των κύριων θεματικών ενοτήτων της επιμόρφωσης. Βασικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου ήταν το εργαλείο τηλεδιάσκεψης Zoom και το Storyboard, ένα συνεργατικό διαδικτυακό εργαλείο για καταιγισμό ιδεών.

Τα εργαστήρια σχεδιάστηκαν με βάση τα εξής:

#1

Τι θέλουμε;

Έχει ως στόχο να προσδιορίσει το όραμα και τα ορόσημα που θέλει να επιτύχει το έργο Digital σε δύο επίπεδα: πρώτον, ποιοι είναι οι κύριοι στόχοι και τα αναμενόμενα αποτελέσματα που θέλει να πετύχει το έργο με την παροχή της πρώτης επιμόρφωσης και, δεύτερον, ποιες είναι οι κύριες ικανότητες που πρέπει να αποκτήσουν οι νέοι κατά τη διάρκεια της πρώτης επιμόρφωσης.

#3

Πώς το κάνουμε; [Ενότητα 1]

Εξετάζει συγκεκριμένα την πλατφόρμα ηλεκτρονικής μάθησης (την Ακαδημία) και ποια χαρακτηριστικά χρειάζονται για να γίνει η TOT μια πετυχημένη εμπειρία.

#2

Με ποιον; Σχέσεις;

Αποσκοπεί στην ανάπτυξη ενός προφίλ των συμμετεχόντων για την πρώτη TOT. Περαιτέρω, στοχεύει στην ανάπτυξη ενός προφίλ (και ορισμένων κριτηρίων) για τους εκπαιδευτές που θα συμμετάσχουν σε κάθε χώρα. Τέλος, κάνει καταιγισμό ιδεών για το ποιες είναι οι πιθανές σχέσεις μεταξύ αυτών των τριών ομάδων

#4

4ο Μέρος: Πώς το κάνουμε; [Ενότητα 2]

Επικεντρώνεται στον προσδιορισμό και την ανάπτυξη των βασικών εκπαιδευτικών στοιχείων της TOT. Προσδιορίζει τις εκπαιδευτικές μεθοδολογίες που θα χρησιμοποιηθούν τόσο κατά τη διάρκεια της δια ζώσης TOT όσο και κατά τη φάση της ηλεκτρονικής μάθησης. Τέλος, αποσκοπεί στον προσδιορισμό των συγκεκριμένων θεμάτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν κατά τη διάρκεια της πρώτης TOT.

Τα κύρια αποτελέσματα του εργαστηρίου συν-σχεδιασμού ήταν δύο:

- Το εκπαιδευτικό φυλλάδιο της Ακαδημίας,
- Το πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών (ToT)

Εκπαιδευτικό φυλλάδιο της Ακαδημίας

Το φυλλάδιο της Ακαδημίας είναι ένα καθοδηγητικό έγγραφο για τους εταίρους του έργου DIGITOL αφενός, και κυρίως για τους εκπαιδευτές που εμπλέκονται στο σχεδιασμό και την υλοποίηση της Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών (ToT).

Το φυλλάδιο αυτό είναι αποτέλεσμα συλλογικής εργασίας και λήψης αποφάσεων με βάση τη συναίνεση και οι στόχοι του είναι να βοηθήσει στον καθορισμό των ορίων, του οράματος, των στόχων και των κύριων στοιχείων της πρώτης εκπαίδευσης για τους εκπαιδευτές. Είναι αυτονόητο ότι το φυλλάδιο δεν έχει στόχο να επηρεάσει το περιεχόμενο και το πρόγραμμα σπουδών της εκπαίδευσης που θα αναπτυχθεί σε ειδικές συναντήσεις μεταξύ των Εκπαιδευτών, αλλά να προσδιορίσει την εκπαιδευτική διαδρομή και τους στόχους που θέλουμε να πετύχουμε.

Το πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών ToT

Αρχικά, το πρόγραμμα ToT έχει προγραμματιστεί να διεξαχθεί σε τέσσερις χώρες: Βουλγαρία, Ιταλία, Ελλάδα και Γερμανία. Για το λόγο αυτό το ToT έχει σχεδιαστεί για συναντήσεις δια ζώσης. Το προσχέδιο του προγράμματος που παρουσιάζεται εδώ είναι το γενικό πλαίσιο το οποίο στη συνέχεια προσαρμόστηκε για διαδικτυακά περιβάλλοντα και για να ανταποκριθεί στα ειδικά πλαίσια των χωρών.

Το πρόγραμμα του ToT, που παρουσιάζεται παρακάτω, ήταν μια προσπάθεια να δοθεί ένας αρχικός προσανατολισμός για κάθε εταίρο της χώρας. Το πρόγραμμα που παρουσιάζεται εδώ υλοποιήθηκε από όλους τους εταίρους. Τα πιο συγκεκριμένα προγράμματα κάθε εταίρου θα παρουσιαστούν στην επόμενη ενότητα "ToT του Digital".

ΗΜΕΡΑ 1	
ΩΡΑ	δραστηριότητα
9.30 - 11	Μπλοκ #1: Γνωριμία ομάδας - Γνωριζόμαστε μεταξύ μας, - Δραστηριότητες δημιουργίας ομάδας - Χαρτογράφηση των προσδοκιών, των φόβων και των συνεισφορών.
11 - 11.30	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ
11.30 - 13	Μπλοκ #2: Εξοικείωση με το ToT και το έργο - Γνωριμία με το πρόγραμμα TOT και άλλα στοιχεία (π.χ. στόχοι, αναμενόμενα αποτελέσματα, βασικές ικανότητες κ.λπ.) - Εισαγωγή στο έργο DIGITOL (π.χ. εξήγηση του προγράμματος ανάπτυξης ικανοτήτων, της διεθνούς συνάντησης τον Ιανουάριο, τι αναμένεται από τους νέους πρεσβευτές κ.λπ.)
13 - 14	ΓΕΥΜΑ
14 - 15.30	Μπλοκ #3: Ομαδικές ασκήσεις (Μέρος 1) - Διάφορες μορφές συζήτησης για θέματα σχετικά με το TOT: μέσα ενημέρωσης και παραπληροφόρηση- ρατσισμός και διακρίσεις- ρητορική μίσους- ανθρώπινα δικαιώματα- παιδεία στα μέσα ενημέρωσης- κ.λπ. - Ορισμένες μορφές συζήτησης περιλαμβάνουν: world cafe- fishbowl- άσκηση δήλωσης “συμφωνώ - διαφωνώ” κ.λπ.
15.30 - 16	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ
16 - 17.30	Μπλοκ #4: Ομαδικές ασκήσεις (Μέρος 2) - Διάφορες μορφές συζήτησης για θέματα σχετικά με το TOT: μέσα ενημέρωσης και παραπληροφόρηση- ρατσισμός και διακρίσεις- ρητορική μίσους- ανθρώπινα δικαιώματα- παιδεία στα μέσα ενημέρωσης- κ.λπ. - Ορισμένες μορφές συζήτησης περιλαμβάνουν: world cafe- fishbowl- άσκηση δήλωσης “συμφωνώ vs. διαφωνώ” κ.λπ.
Δραστηριότητες	

ΗΜΕΡΑ 2	
ΩΡΑ	δραστηριότητα
9.30 - 11	Μπλοκ #1: Ανθρώπινα δικαιώματα - Βασικά στοιχεία για τα ανθρώπινα δικαιώματα: ορισμοί, πρότυπα, μέσα, αξίες και χαρακτηριστικά - Ανθρώπινα δικαιώματα στο πλαίσιο των μέσων ενημέρωσης, της ελευθερίας του λόγου και της ρητορικής μίσους
11 - 11.30	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ
11.30 - 13	Μπλοκ #2: Μέσα μαζικής ενημέρωσης και παιδεία στα μέσα μαζικής ενημέρωσης - Βασικά στοιχεία του γραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης: διάφοροι τύποι παραπληροφόρησης κ.λπ.
13 - 14	ΓΕΥΜΑ
14 - 15.30	Μπλοκ #3: Παραπληροφόρηση, κακή πληροφόρηση και ψευδείς ειδήσεις - Ένα ολόκληρο μπλοκ που αντιμετωπίζει όλες τις μορφές ψευδών ειδήσεων, προπαγάνδας και παραπληροφόρησης, - Θεμέλιο της ροής πληροφοριών, - Πρακτική κατάρτιση/εργαστήριο για τη διερεύνηση και επαλήθευση ψευδών ειδήσεων.
15.30 - 16	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ
16 - 17.30	Μπλοκ #4: Ρητορική μίσους - Βασικά στοιχεία για τη ρητορική μίσους: τι είναι; ποιες μορφές; συνδέσεις με στερεότυπα, προκαταλήψεις, διακρίσεις και εγκλήματα μίσους (φαινόμενο χιονοστιβάδας)- κ.λπ. - Πώς να αξιολογήσετε υποθέσεις ρητορικής μίσους; - Ποιες είναι ορισμένες από τις απαντήσεις στη ρητορική μίσους;
Δραστηριότητες	

ΗΜΕΡΑ 3	
ΩΡΑ	δραστηριότητα
9.30 - 11	Μπλοκ #1: Διαγενεακή εργασία (Μέρος 1) - Πώς να εργαστείτε με άτομα 50+ (βέλτιστες πρακτικές, ερωτήσεις...), - Αναγνωρίστε τα στερεότυπα σχετικά με τους ηλικιωμένους καθώς και τις προκλήσεις, - Διαφορετικές προσεγγίσεις σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες: 55 - 65, 65 - 75, 75+, - Ηλικιακές διακρίσεις ως βασικό παράδειγμα για τη συνεργασία με μεγαλύτερους ενήλικους για την καταπολέμηση των στερεοτύπων.
11 - 11.30	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ
11.30 - 13	Μπλοκ #2: Διαγενεακή εργασία (Μέρος 2) - Διάλογος μεταξύ των γενεών, επικοινωνία σχετικά με τη χρήση των μέσων ενημέρωσης, - Καλές πρακτικές στο θέμα της εκπαίδευσης ενηλίκων (άνω των 55 ετών), πληροφορίες σχετικά με τις ανάγκες κατάρτισης, τις μεθοδολογίες κ.λπ, - Ανάγκες των ενηλίκων μεγαλύτερης ηλικίας.
13 - 14	ΓΕΥΜΑ
14 - 15.30	Μπλοκ #3: Πρακτικές εργασίες για την εκπαίδευση ενηλίκων (Μέρος 1) - Παιχνίδι ρόλων/παιχνίδι προσομοίωσης (νέος εναντίον ηλικιωμένου), - Πρακτικά εργαλεία και πώς προσεγγίζουμε άτομα μεγαλύτερης ηλικίας - Ξεκινώντας από μια επιλογή καλών πρακτικών στο θέμα της εκπαίδευσης ενηλίκων (άνω των 55 ετών) και αναλύοντάς τες.
15.30 - 16	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

ΗΜΕΡΑ 4	
ΩΡΑ	δραστηριότητα
9.30 - 11	Μπλοκ #1: εκπαιδευτικές δεξιότητες (μέρος 1) https://stormboard.com/storm/1225552/ToT_Programme
11 - 11.30	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ
11.30 - 13	Μπλοκ #2: εκπαιδευτικές δεξιότητες (μέρος 2) https://stormboard.com/storm/1225552/ToT_Programme
13 - 14	ΓΕΥΜΑ
14 - 15.30	Μπλοκ #3: εκπαιδευτικές δεξιότητες (μέρος 3) https://stormboard.com/storm/1225552/ToT_Programme
15.30 - 16	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ
16 - 17.30	Μπλοκ #4: εκπαιδευτικές δεξιότητες (μέρος 4) https://stormboard.com/storm/1225552/ToT_Programme
Δραστηριότητες	

ΗΜΕΡΑ 5	
ΩΡΑ	δραστηριότητα
9.30 - 11	Μπλοκ #1: Σχέδια δράσης - Οι νέοι πρεσβευτές αρχίζουν να επεξεργάζονται τα σχέδια δράσης τους για το πρόγραμμα ανάπτυξης ικανοτήτων (π.χ. πώς θα συνεργαστούν με τους ηλικιωμένους;), - Λίστα ελέγχου ανθρωπίνων δικαιωμάτων (βεβαιωθείτε ότι οι πρακτικές μας συνάδουν με τις αξίες των ανθρώπινων δικαιωμάτων)
11 - 11.30	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ
11.30 - 13	Μπλοκ #2: Παρουσίαση των σχεδίων δράσης - Οι νέοι πρεσβευτές οριστικοποιούν και παρουσιάζουν τα σχέδια δράσης, - Λαμβάνουν ανατροφοδότηση από την εκπαιδευτική ομάδα και μεταξύ τους.
13 - 14	ΓΕΥΜΑ
14 - 15.30	Μπλοκ #3: Πρόγραμμα ανάπτυξης ικανοτήτων (Μέρος 1) - Λεπτομερής παρουσίαση του προγράμματος ανάπτυξης ικανοτήτων, - Καθορισμός του χρονοδιαγράμματος για το πρόγραμμα ανάπτυξης ικανοτήτων, - Οι νέοι πρεσβευτές θα πρέπει να έχουν πολύ σαφή κατανόηση του προγράμματος ανάπτυξης ικανοτήτων. - ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ Μπλοκ #3: Επόμενα βήματα, χρονοδιάγραμμα και εσωτερικές επικοινωνίες (Μέρος 2) - Παρουσίαση των καναλιών εσωτερικών επικοινωνιών: ομάδα whatsapp, loomio, ψηφιακή ακαδημία κ.λπ, - Καθορισμός των επόμενων βημάτων, κατανομή ρόλων και καθηκόντων, - Καθορισμός σαφούς σημείου επαφής: αν οι νέοι πρεσβευτές χρειάζονται υποστήριξη ή βοήθεια, με ποιον πρέπει να επικοινωνήσουν; κ.λπ.
15.30 - 16	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ
16 - 17.30	Μπλοκ #4: Αξιολόγηση και κλείσιμο - Εκτελέστε την άσκηση αξιολόγησης και ίσως το ηλεκτρονικό έντυπο αξιολόγησης, - Επανεξετάστε τους φόβους, τις προσδοκίες από την 1η ημέρα, - Κλείστε με μια ωραία άσκηση που θα κρατήσει την ομάδα ενωμένη, - Αγκαλιές και ομαδική φωτογραφία - cheeseeee!
Δραστηριότητες	Γιορτή λήξης

3.2

Το περιεχόμενο της εκπαίδευσης στις διάφορες χώρες

Η εκπαίδευση εκπαιδευτών στην Ιταλία

Η ΤΟΤ στην Ιταλία πραγματοποιήθηκε μεταξύ Δεκεμβρίου 2020 και Απριλίου 2021 και περιλάμβανε πέντε ενότητες, καθεμία από τις οποίες ακολουθήθηκε από μία διαδικτυακή συνάντηση. Ολοκληρώθηκε με δύο εκπαιδευτικά εργαστήρια διάρκειας μισής ημέρας. Το πρόγραμμα της Εκπαίδευσης, το οποίο προσαρμόστηκε για το διαδικτυακό περιβάλλον μάθησης, παραδόθηκε σε μηνιαίο ρυθμό.

1. Ενότητα 1:

Γνωριμία ομάδας

Αυτή η ενότητα αποσκοπούσε στην οικοδόμηση της συνοχής της ομάδας και στην εξοικείωση των Νέων Πρεσβευτών με το πρόγραμμα Digital καθώς και με την ομάδα των εκπαιδευτών. Περαιτέρω, η ενότητα παρείχε στους εθελοντές χώρο για να θέσουν τους μαθησιακούς στόχους και τις προσδοκίες τους.

2. Ενότητα 2:

ανθρώπινα Δικαιώματα

Η ενότητα για τα ανθρώπινα δικαιώματα εξέτασε τα βασικά χαρακτηριστικά των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τους δεσμούς μεταξύ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της ελευθερίας της έκφρασης και της ρητορικής μίσους. Χρησιμοποιώντας δραστηριότητες μη τυπικής εκπαίδευσης, η ενότητα εισήγαγε τα ανθρώπινα δικαιώματα από την οπτική γωνία των εθελοντών. Τέλος, τους επέτρεψε να δημιουργήσουν μια κοινή συλλογή εργαλείων πολυμέσων για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

3. Ενότητα 3:

Ρητορική μίσους

Με βάση την προηγούμενη ενότητα - ιδίως τη σχέση μεταξύ της ελευθερίας της έκφρασης, της ρητορικής μίσους και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων - αυτή η ενότητα εξέτασε σε μεγαλύτερο βάθος τις αιτίες της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο και ανέπτυξε τις ικανότητες των εκπαιδευομένων για τον εντοπισμό, την ανάλυση και την αξιολόγηση διαφόρων περιπτώσεων ρητορικής μίσους. Η ενότητα ενθάρρυνε επίσης την κριτική σκέψη σχετικά με τις στρατηγικές για την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο και εκτός διαδικτύου.

4. Ενότητα 4:

Παιδεία στα Μέσα, παραπληροφόρηση και ψευδείς ειδήσεις

Αυτή η ενότητα εξέτασε δύο αλληλένδετα θέματα, δηλαδή την παιδεία στα μέσα ενημέρωσης και την παραπληροφόρηση και τις ψευδείς ειδήσεις. Η ενότητα προέβλεπε την εμπλοκή των Νέων Πρεσβευτών σε πρακτικές εργασίες όπου παρήγαγαν διάφορα σχετικά υλικά που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν με άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Στη συνέχεια έθεσε προβληματισμούς σχετικά με τον ρόλο της παραπληροφόρησης των μέσων ενημέρωσης και των ψευδών ειδήσεων απέναντι στη ρητορική μίσους και τη δημοκρατία. Αναλύθηκαν διάφορες μελέτες περίπτωσης: από τη θεωρία συνωμοσίας Pizzagate έως την Cambridge Analytics.

5.Ενότητα 5:

Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα και διαγενεακές προσεγγίσεις

Στόχος αυτής της ενότητας ήταν η ανάπτυξη πρακτικών δεξιοτήτων των νέων εθελοντών στα ανθρώπινα δικαιώματα και τη μη τυπική εκπαίδευση, δηλαδή: σχεδιασμός εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, υλοποίηση εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, τεχνικές διευκόλυνσης κ.λπ. στο πλαίσιο της εργασίας μεταξύ των γενεών. Η ενότητα αυτή τους προετοίμασε για το επόμενο στάδιο του έργου, της ανάπτυξης δεξιοτήτων των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας. Τέλος, η ενότητα έδωσε τη δυνατότητα στους Νέους Πρεσβευτές να μοιραστούν απόψεις και να συζητήσουν σχετικά με τα στερεότυπα που υπάρχουν για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας (55+) καθώς και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν όταν εργάζονται μαζί τους.

διήμερο

Το εκπαιδευτικό διήμερο ήταν καταληκτικό «ταξίδι» για τους Νέους Πρεσβευτές στην Ιταλία. Ο κύριος στόχος ήταν διττός: η παροχή μεθοδολογικών και ψηφιακών γνώσεων και δεξιοτήτων για την υλοποίηση διαδραστικών εκπαιδευτικών παρεμβάσεων σε ψηφιακό περιβάλλον για μια ομάδα-στόχο άνω των 55 ετών- και, η δημιουργία ενός συμμετοχικού χώρου για τους εθελοντές για την ανάπτυξη εκπαιδευτικού προγράμματος για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας (δηλ. ο καθορισμός των κύριων στοιχείων του προγράμματος ανάπτυξης δεξιοτήτων, όπως: ενότητες, συναντήσεις, χρονοδιάγραμμα, ομάδες κ.λπ.). Δεδομένου ότι επρόκειτο για το καταληκτικό εργαστήριο, χρησίμευσε επίσης για να αποσαφηνιστούν τα επόμενα βήματα του έργου Digital και να οργανωθεί ένα επίσημο κλείσιμο και η αξιολόγηση του προγράμματος εκπαίδευσης εκπαιδευτών.

Η εκπαίδευση εκπαιδευτών στη

Το πρόγραμμα εκπαίδευσης στη Βουλγαρία ήταν οργανωμένο σε 5 ενότητες και αρχικά είχε προγραμματιστεί να πραγματοποιηθεί στη Σόφια, ως πενθήμερη δια ζώσης εκπαίδευση. Ωστόσο, η κατάσταση λόγω της πανδημίας του Covid19 δεν επέτρεψε τη διοργάνωσή του και ολόκληρο το πρόγραμμα μεταφέρθηκε σε διαδικτυακή εκπαίδευση.

Ενότητα 1:

Ψευδείς ειδήσεις

Η ενότητα επέτρεψε στους ΝΠ να διερευνήσουν το θέμα των ψευδών ειδήσεων, δηλαδή ολόκληρο τον κύκλο παραγωγής, διανομής, ενίσχυσης και αντίκτυπου. Είχαν επίσης την ευκαιρία να μάθουν διάφορες μεθόδους/εργαλεία ελέγχου γεγονότων, καθώς και βασικές αρχές αναγνώρισης των ψευδών ειδήσεων και μηνυμάτων και άλλων πιθανών μέσων χειραγώγησης.

Ενότητα 2:

Ενημέρωση/ Παραπληροφόρηση/ εκστρατείες ΔΣ

Αυτή η ενότητα είχε ως στόχο να προσφέρει στους Νέους Πρεσβευτές μία ολοκληρωμένη εικόνα της “σφαίρας της πληροφορίας”: από τον ορισμό του τι είναι η πληροφορία έως την παραπληροφόρηση και τους δεσμούς της με τις εκστρατείες δημοσίων σχέσεων και τις πολιτικές εκστρατείες έως τις σκοτεινές διαφημίσεις. Αυτό περιλάμβανε πολυάριθμες μελέτες περιπτώσεων που αναλύουν διάφορες πτυχές των εκστρατειών και των συνεπειών τους. Η ενότητα άγγιξε και άλλα στοιχεία/θέματα, όπως ο ρόλος της φάρσας στα διαδικτυακά μέσα ενημέρωσης, η διαδικτυακή εθιμοτυπία κ.λπ.

Ενότητα 3:

Ανθρώπινα δικαιώματα και ρητορική μίσους

Η ενότητα αυτή εισήγαγε τα ανθρώπινα δικαιώματα και εξέτασε τις διάφορες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ποιες είναι οι ευθύνες απέναντί τους. Εξετάστηκαν επίσης τα ανθρώπινα δικαιώματα από την οπτική γωνία των μέσων ενημέρωσης και της ρητορικής μίσους, κάνοντας μια σύνδεση μεταξύ των τριών θεμάτων και εντοπίζοντας τα κομβικά σημεία. Η ενότητα παρείχε επίσης ορισμένες βέλτιστες πρακτικές για τους εθελοντές, όσον αφορά στην καταπολέμηση της ρητορικής μίσους μέσω της εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως το κίνημα του Συμβουλίου της Ευρώπης "Όχι στη ρητορική μίσους".

Ενότητα 4:

Εκπαίδευση ενηλίκων

Αυτή η ενότητα εισήγαγε το θέμα της εκπαίδευσης ενηλίκων, ορίζοντας: τις αρχές, τις διαφορές μεταξύ ενηλίκων και παιδιών ως εκπαιδευόμενων, το θεωρητικό υπόβαθρο και πρακτικές συμβουλές για το σχεδιασμό μιας εκπαιδευτικής συνεδρίας για ενηλίκους εκπαιδευόμενους, τις πιθανές προκλήσεις και τα κοινά στερεότυπα. Η ενότητα ολοκληρώθηκε με μια πρακτική άσκηση όπου οι Νέοι Πρεσβευτές έπρεπε να επιλέξουν ένα θέμα και να προετοιμάσουν μια εκπαιδευτική συνεδρία. Ο σκοπός αυτής της άσκησης ήταν να προσφέρει βιωματική μάθηση στους ΝΠ που θα τους χρησιμεύσει ως πρακτική εξάσκηση για το Πρόγραμμα Ανάπτυξης Ικανοτήτων ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας που θα ακολουθούσε.

Ενότητα 5:

Παρουσίαση από Νέους Πρεσβευτές

Στόχος της ενότητας ήταν να προσφέρει πρακτική εμπειρία στους ΝΠ για το σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας εκπαιδευτικής παρέμβασης, εξασκώντας έτσι τις δεξιότητες που απέκτησαν. Οι ΝΠ χωρίστηκαν σε τρεις μικρές ομάδες και κάθε μία από αυτές έπρεπε να προετοιμάσει μια εκπαιδευτική συνεδρία για ένα συγκεκριμένο θέμα και να την παραδώσει ζωντανά κατά τη διάρκεια της διαδικτυακής συνάντησης. Η άσκηση αυτή τους βοήθησε να εξοικειωθούν με μεθοδολογίες της μη τυπικής εκπαίδευσης και με δεξιότητες διευκόλυνσης.

Η εκπαίδευση εκπαιδευτών στην Ελλάδα

Η εκπαίδευση εκπαιδευτών στην Ελλάδα ήταν ένα μακρύ ταξίδι που ξεκίνησε τον Δεκέμβριο του 2020 και ολοκληρώθηκε τον Απρίλιο του 2021, στο οποίο συμμετείχαν δέκα εθελοντές. Μέσα από συμμετοχικές και διαδραστικές προσεγγίσεις, με την καθοδήγηση των τεσσάρων εκπαιδευτών τους, κάλυψε τα θέματα των ψευδών ειδήσεων και της παραπληροφόρησης, αναδεικνύοντας τα ζητήματα του γραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης και της ρητορικής μίσους, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των στερεοτύπων γενικά και πώς αυτά μας επηρεάζουν, αλλά και των στερεοτύπων που σχετίζονται με τον ηλικιακό ρατσισμό. Δυστυχώς, λόγω των περιορισμών του Covid-19 που επέβαλε η ελληνική κυβέρνηση, ήταν αδύνατο να πραγματοποιηθεί δια ζώσης- κατά συνέπεια πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά.

Ενότητα 1:

Γνωριμία ομάδας

Οι ΝΠ γνώρισαν το πρόγραμμα Digital και γνωρίστηκαν μεταξύ τους. Η ενότητα παρείχε ένα χώρο για να εκφράσουν τις προσδοκίες και τις σκέψεις τους σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσαν να συμβάλουν στο πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών και στο έργο γενικότερα.

Ενότητα 2:

Παραπληροφόρηση, Ψευδείς Ειδήσεις, Ασφαλής χρήση διαδικτύου, Μέσα Ενημέρωσης και Ρητορική Μίσους

Η ενότητα εισήγαγε την έννοια των ψευδών ειδήσεων, δηλαδή: ποια είναι τα στοιχεία που τις χαρακτηρίζουν και γιατί είναι τόσο αποτελεσματικές, τον τρόπο με τον οποίο οι ψευδείς ειδήσεις επηρεάζουν τα συναισθήματα του δέκτη και ποια είναι η διαφορά μεταξύ σκόπιμων και μη σκόπιμων ψευδών ειδήσεων. Εξετάστηκε επίσης ο ρόλος των μέσων ενημέρωσης και της ρητορικής μίσους, θίγοντας τη συζήτηση “ρητορική μίσους έναντι της ελευθερίας της έκφρασης”. Τέλος, η ενότητα προβληματίστηκε σχετικά με την ασφαλή χρήση του διαδικτύου.

Ενότητα 3:

Συζήτηση για τα ανθρώπινα δικαιώματα: Speaking about human rights: ανάλυση στερεοτύπων και προκαταλήψεων μέσα από τον τρόπο που παρουσιάζονται οι ειδήσεις

Σκοπός αυτής της ενότητας ήταν να προσεγγίσουν το θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων βυθίζοντας τους Νέους Πρεσβευτές στις δικές τους προκαταλήψεις και στερεότυπα και να τις αναστοχαστούν κριτικά στη συνέχεια. Περαιτέρω, η ενότητα αποσκοπούσε στην καλλιέργεια της κατανόησης για το πώς τα στερεότυπα επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουμε τους άλλους και τον αντίκτυπο που έχουν στην κοινότητα.

Ενότητα 4:

Διαγενεακές δραστηριότητες

Αυτή η ενότητα είχε ως στόχο την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης των Νέων Πρεσβευτών για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Μέσω της μη-τυπικής, συμμετοχικής εκπαίδευσης, αναστοχάστηκαν σχετικά με το πώς ο τρόπος που αλληλεπιδρούμε με το περιβάλλον μπορεί να αλλάξει όσο μεγαλώνουμε, λόγω των αλλαγών που συμβαίνουν στο σώμα μας.

Ενότητα 5:

Στερεότυπα και ηλικιακές διακρίσεις

Στόχος της ενότητας ήταν η διερεύνηση των ακόλουθων ερωτημάτων: Ποιοι είναι οι άνθρωποι 55+; Πώς μαθαίνουν και ποια είναι η σχέση τους με την τεχνολογία και τις πληροφορίες; Τι είναι ο ηλικιακός ρατσισμός και ποιες οι αρνητικές επιπτώσεις που έχει σε όλους μας; Αυτή η ενότητα παρείχε επίσης πρακτική εμπειρία για τους ΝΠ σχετικά με τις ερευνητικές διαδικασίες (συλλογή δεδομένων), όπως οι σύντομες συνεντεύξεις, η ανάλυση και σύνθεση των δεδομένων, η παρουσίαση, η ομαδική εργασία. Επιπλέον, βοήθησε τους ΝΠ να αναπτύξουν άλλες ικανότητες, όπως το πώς να είναι ευέλικτοι και να προσαρμόζονται στις ανάγκες των εκπαιδευομένων, να σέβονται τη διαφορετικότητα, και να είναι ανοιχτόμυαλοι.

Ενότητα 6:

Εκπαιδευτικά εργαλεία

Η ενότητα αυτή εισήγαγε πολυάριθμα εκπαιδευτικά εργαλεία από τον τομέα της Γηραγωγικής και της Εκπαίδευσης Ενηλίκων, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν κατά τη διάρκεια του προγράμματος ανάπτυξης ικανοτήτων. Η ενότητα παρείχε επίσης μια βιωματικές ασκήσεις στους ΝΠ για τη διευκόλυνση των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας. Τέλος, παρουσιάστηκε και εφαρμόστηκε η Ακαδημία Digital ως περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης για το πρόγραμμα ανάπτυξης ικανοτήτων.

Ενότητα 7:

Συν-σχεδιασμός προγράμματος ανάπτυξης ικανοτήτων

Ο κύριος στόχος αυτής της ενότητας ήταν να δημιουργηθεί ένας ασφαλής χώρος για τους ΝΠ ώστε να συζητήσουν, να κάνουν καταίγισμο ιδεών και να ανταλλάξουν τις ιδέες τους σχετικά με τις δράσεις του προγράμματος ανάπτυξης ικανοτήτων. Με συμμετοχικό τρόπο, οι ΝΠ συνέταξαν και συμφώνησαν σε ένα σχέδιο για το πρόγραμμα ανάπτυξης ικανοτήτων, συμπεριλαμβανομένου του χρονοδιαγράμματος και των αρμοδιοτήτων που θα αναλάμβαναν.

Η εκπαίδευση εκπαιδευτών στη

Το πρόγραμμα εκπαίδευσης στη Γερμανία πραγματοποιήθηκε μεταξύ Δεκεμβρίου 2020 και Απριλίου 2021. Αρχικά είχε προγραμματιστεί να πραγματοποιηθούν δύο εβδομάδες δια ζώσης εκπαίδευσης τον Δεκέμβριο. Ωστόσο, λόγω των συνεχιζόμενων περιορισμών που σχετίζονται με το Covid-19, η εκπαίδευση πραγματοποιήθηκε με τη χρήση της διαδικτυακής πλατφόρμας και της Ακαδημίας Digital.

Οι συναντήσεις πραγματοποιήθηκαν σε δύο φάσεις ως εξής:

Η πρώτη φάση της επιμόρφωσης πραγματοποιήθηκε τη δεύτερη εβδομάδα του Δεκεμβρίου 2020 και επικεντρώθηκε στην εκπαίδευση των Νέων Πρεσβευτών με γνώσεις και δεξιότητες που σχετίζονται με τον γραμματισμό στα μέσα ενημέρωσης, με έμφαση στην αναγνώριση και την αντιμετώπιση των ψευδών ειδήσεων και της ρητορικής μίσους.

Η δεύτερη φάση πραγματοποιήθηκε τη χρονική περίοδο από τον Ιανουάριο έως τον Απρίλιο. Επικεντρώθηκε στην κατάρτιση των εθελοντών με δεξιότητες σχετικά με τον σχεδιασμό εκπαιδευτικών προγραμμάτων, καθώς και σε δεξιότητες διευκόλυνσης και συντονισμού μέσω ενός συνδυασμού θεωρίας και πρακτικής εξάσκησης.

Ενότητα 1:

Γνωριμία ομάδας

Αυτή η ενότητα είχε ως στόχο να προσφέρει ένα χώρο για να γνωριστούν οι ΥΑ μεταξύ τους, να οικοδομήσουν τη συνοχή της ομάδας και να καταγράψουν τις προσδοκίες και τους φόβους τους για την TOT. Οι ΥΑ εισήχθησαν επίσης στο πρόγραμμα ToT, το περιεχόμενο και τις μεθόδους της κατάρτισης.

Ενότητα 2:

Γραμματισμός στα μέσα ενημέρωσης, ψευδείς ειδήσεις, ρητορική μίσους, ψευδείς ειδήσεις και θεωρίες συνωμοσίας

Η ενότητα ανέπτυξε την κριτική σκέψη και τις ικανότητες των ΝΠ σχετικά με τον γραμματισμό στα μέσα ενημέρωσης και τα θέματα που σχετίζονται με την παραπληροφόρηση. Το θέμα της ρητορικής μίσους εξετάστηκε κατά τη διάρκεια αυτής της ενότητας σε σχέση με την παραπληροφόρηση των μέσων ενημέρωσης, τις ψευδείς ειδήσεις και τις θεωρίες συνωμοσίας.

Ενότητα 3:

Διαγενεακή συνεργασία: Η συνάντηση τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας

Αυτή η ενότητα έδωσε τη δυνατότητα στους ΝΠ και τους εκπαιδευόμενους μεγαλύτερης ηλικίας να συναντηθούν σε ένα ασφαλές εκπαιδευτικό περιβάλλον και να συζητήσουν μεταξύ τους διάφορα θέματα, χρησιμοποιώντας μεθοδολογίες μη τυπικής εκπαίδευσης. Μοιράστηκαν μεταξύ τους απόψεις για πολυάριθμα θέματα: από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τις ψευδείς ειδήσεις έως τη ρητορική μίσους. Εξέτασαν επίσης ποιες είναι οι δικές τους προκαταλήψεις και στερεότυπα και προβληματίστηκαν σχετικά.

Ενότητα 4:

Ανάπτυξη προγράμματος ανάπτυξης ικανοτήτων και σκέψεις για το σχεδιασμό δραστηριοτήτων για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας

Στόχος αυτής της ενότητας είναι να ανοίξει η συζήτηση σχετικά με το σχεδιασμό του προγράμματος ανάπτυξης ικανοτήτων για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και τις δραστηριότητες που θα περιλαμβάνει. Χρησιμοποιώντας τεχνικές καταγισμού ιδεών, οι ΝΠ προσδιόρισαν ορισμένες βασικές δραστηριότητες και μεθοδολογίες που θα δοκιμάσουν στη “δοκιμαστική συνεδρία” με τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.

Ενότητα 5:

Ανάπτυξη διαγενεακής εκπαίδευσης με άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και εισαγωγή στην Ακαδημία Digital

Αυτή η ενότητα έδωσε τη δυνατότητα στους ΝΠ να αναπτύξουν το πρόγραμμα εκπαίδευσης με τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, καθώς και να σκεφτούν τρόπους χρήσης της Ακαδημίας Digital ως πλατφόρμας ηλεκτρονικής μάθησης.

Ενότητα 6:

Μέθοδοι διαγενεακής εκπαίδευσης και ανάπτυξη προγραμμάτων

Αυτή η ενότητα αποτέλεσε συνέχεια του σχεδιασμού του προγράμματος εκπαίδευσης, αλλά επικεντρώθηκε περισσότερο σε εκπαιδευτικές μεθόδους, δραστηριότητες και μεθοδολογίες που είναι πιο κατάλληλες για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.

Ενότητα 7:

Συντονισμός, διευκόλυνση, εκπαιδευτικές δεξιότητες και μέθοδοι αξιολόγησης της προόδου της μάθησης

Αυτή η ενότητα είχε ως στόχο την ανάπτυξη δεξιοτήτων των ΝΠ σε θέματα συντονισμού, διευκόλυνσης και εκπαίδευσης ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας. Η ενότητα έδωσε τη δυνατότητα στους ΝΠ να σχεδιάσουν και να παραδώσουν “δοκιμαστικές συνεδρίες” με τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και να λάβουν ανατροφοδότηση. Η ενότητα εξέτασε επίσης διάφορες μεθόδους αξιολόγησης της μαθησιακής προόδου.

Ενότητα 8:

Ολοκλήρωση του προγράμματος ανάπτυξης ικανοτήτων

Αυτή η ενότητα χρησίμευσε για την τελειοποίηση και την οριστικοποίηση του προγράμματος ανάπτυξης ικανοτήτων, όπου οι ΝΠ καθόρισαν τα εξής: το πρόγραμμα κατάρτισης, τις εκπαιδευτικές μεθοδολογίες και δραστηριότητες, το χρονοδιάγραμμα, τις εργασίες που θα ανέθεταν και τις αρμοδιότητες μεταξύ τους για κάθε συνεδρία.

Ενότητα 9:

Επιπλέον εκπαίδευση σχετικά με την παραπληροφόρηση των μέσων ενημέρωσης και το ρόλο της τεχνητής νοημοσύνης στις διακρίσεις

Αυτή η ενότητα παραδόθηκε ως “ενότητα μπόνους” για περαιτέρω εκπαίδευση των ΝΠ σχετικά με την παραπληροφόρηση των μέσων ενημέρωσης, αλλά προσεγγίζοντάς την από τις νέες αναδυόμενες τεχνολογίες, όπως η τεχνητή νοημοσύνη και ο ρόλος της στις διακρίσεις και στη διάδοση της ρητορικής μίσους.

3.3 Αναστοχασμοί

Ορισμένες από τις βασικές ιδέες που προέκυψαν από την εφαρμογή της εκπαίδευσης είναι οι ακόλουθες:

- Η ανεύρεση των Νέων Πρεσβευτών ήταν πολύ διαφορετική από χώρα σε χώρα, εμπλουτίζοντας έτσι την εμπειρία του έργου.
- Καθώς η κατάσταση με το Covid19 ήταν αβέβαιη, οι εταίροι προσανατολίστηκαν στη δημιουργία της διαδικτυακής Ακαδημίας Digitol, η οποία αποτέλεσε τον βασικό κόμβο για τη μετατροπή των μαθημάτων που θα γίνονταν δια ζώσης, σε διαδικτυακά. Το στοιχείο αυτό είχε μελετηθεί από τους εταίρους από την αρχή, κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου συν-διαμόρφωσης.
- Η συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών ομάδων κάθε χώρας υπήρξε καθοριστική, ιδίως όσον αφορά την ανταλλαγή πόρων, δραστηριοτήτων, εμπειριών και ιδεών. Αυτό βοήθησε στη διατήρηση του διεθνούς χαρακτήρα του έργου και του συνεργατικού του πνεύματος.
- Τέλος, προκειμένου να διασφαλιστεί ένα δυναμικό, διαδραστικό, συμμετοχικό και ολοκληρωμένο μαθησιακό περιβάλλον, ήταν σημαντικό να συνδυαστούν διαδικτυακοί χώροι ηλεκτρονικής μάθησης, όπως η Digitol Online Academy, με ζωντανές συνεδρίες μάθησης μέσω τηλεδιασκέψεων. Αυτό βοήθησε στη διασφάλιση της μακροχρόνιας δέσμευσης των Νέων Πρεσβευτών.

Αξίζει να αναφέρουμε δύο μαρτυρίες από άτομα που συμμετείχαν στην υλοποίηση της εκπαίδευσης των εκπαιδευτών.

Η πρώτη είναι του Iustin Racu, εκπαιδευτή της Zhanie, ο οποίος απαντώντας στην ερώτηση αν υπάρχει κάτι που θα ήθελε να μοιραστεί από τη φάση της εκπαίδευσης, απάντησε:

“Έμαθα για το πρόγραμμα από έναν από τους πέντε εκπαιδευτές. Μου άρεσε το θέμα, μου φάνηκε πολύ ενδιαφέρον και μου άρεσε το γεγονός ότι θα ήταν διαδραστικό. Δυστυχώς, λόγω του Covid-19, οι συναντήσεις δεν πραγματοποιούνται δια ζώσης, αλλά εξακολουθούν να είναι ενδιαφέρουσες! Σε κάθε συνάντηση είμαστε όλοι πρόθυμοι να μάθουμε κάτι καινούργιο, κάτι δημιουργικό! Χαίρομαι που μου δόθηκε η ευκαιρία να ασχοληθώ με το θέμα των ψευδών ειδήσεων, να γνωρίσω και να συνεργαστώ τόσο καλά με άλλους νέους ανθρώπους, αλλά κυρίως να βοηθήσω τους ανθρώπους ηλικίας 55+ να μπορούν να διακρίνουν αν οι ειδήσεις/πληροφορίες είναι αληθινές ή όχι, κάτι πολύ σημαντικό στις μέρες μας”.

Στη συνέχεια, αναφέρουμε τη δήλωση μιας 19χρονης Ελληνίδας Νέας Πρέσβειρας, της Κατερίνας Πλάγου, η οποία σχολίασε τη συμμετοχή της στην ToT με αυτόν τον ενθουσιώδη τρόπο:

“Έμαθα για το πρόγραμμα από έναν από τους πέντε εκπαιδευτές. Μου άρεσε το θέμα, μου φάνηκε πολύ ενδιαφέρον και μου άρεσε το γεγονός ότι θα ήταν διαδραστικό. Δυστυχώς, λόγω του Covid-19, οι συναντήσεις δεν πραγματοποιούνται δια ζώσης, αλλά εξακολουθούν να είναι ενδιαφέρουσες! Σε κάθε συνάντηση είμαστε όλοι πρόθυμοι να μάθουμε κάτι καινούργιο, κάτι δημιουργικό! Χαίρομαι που μου δόθηκε η ευκαιρία να ασχοληθώ με το θέμα των ψευδών ειδήσεων, να γνωρίσω και να συνεργαστώ τόσο καλά με άλλους νέους ανθρώπους, αλλά κυρίως να βοηθήσω τους ανθρώπους ηλικίας 55+ να μπορούν να διακρίνουν αν οι ειδήσεις/πληροφορίες είναι αληθινές ή όχι, κάτι πολύ σημαντικό στις μέρες μας”.

Ενότητα 4:

Οι Νέοι Πρεσβευτές συναντούν τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας

4.1

Ενεργοποίηση των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας

Το έργο Digital είχε ως στόχο την ενδυνάμωση των ενηλίκων μεγαλύτερης ηλικίας (άνω των 55 ετών) με την υποστήριξη της ψηφιακής τους ένταξης και την ενθάρρυνση της ανάπτυξης των δεξιοτήτων και των γνώσεων τους στο ψηφιακό ζήτημα. Καθώς οι εταίροι του Digital πίστευαν ακράδαντα ότι η προώθηση του ψηφιακού αλφαριθμητισμού δεν πρέπει να περιορίζεται στην απόκτηση βασικών δεξιοτήτων ΤΠΕ αλλά να περιλαμβάνει την ενίσχυση του γραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης, της κριτικής σκέψης και της ικανότητας αναγνώρισης αξιόπιστων διαδικτυακών πληροφοριών, το έργο απευθυνόταν κυρίως σε άτομα μεγαλύτερης ηλικίας με βασικές ικανότητες χρήσης του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Έγινε ανοικτή πρόσκληση από τους εταίρους του Digital μέσω ενημερωτικών δελτίων, μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και προσθηκών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, προκειμένου να προσελκύσει τουλάχιστον 25 συμμετέχοντες σε κάθε χώρα που επιθυμούσαν να αυξήσουν τις ψηφιακές τους δεξιότητες και τις δεξιότητες στα μέσα ενημέρωσης και να εμβαθύνουν τις γνώσεις τους σε θέματα όπως η σημασία της πρόσβασης σε αξιόπιστες και σωστές πληροφορίες, η καταπολέμηση των στερεοτύπων και της ρητορικής μίσους, η προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η αποδοχή της διαφορετικότητας και πολλά άλλα.

Ειδικότερα, οι εταίροι αναζητούσαν άτομα άνω των 55 ετών που ήταν πρόθυμα να συνεργαστούν με νεότερους ανθρώπους σε διαπολιτισμικά και διαγενεακά περιβάλλοντα, να μοιραστούν μαζί τους τις απόψεις τους και να συμμετάσχουν σε συζητήσεις για θέματα που θεωρούνται πιο σημαντικά για την κοινωνική συνοχή.

Τους ζητήθηκε να συμμετάσχουν στο Πρόγραμμα Ανάπτυξης Ικανοτήτων (60 ώρες: Ιούνιος - Αύγουστος 2021), το οποίο παραδόθηκε από καταρτισμένους “νέους πρεσβευτές” και ακολούθησε ο σχεδιασμός και η υλοποίηση πιλοτικών δράσεων, οι οποίες αφορούσαν έννοιες όπως η σημασία των ψηφιακών δεξιοτήτων και η σημασία της ενεργού δέσμευσης και συμμετοχής για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής των κοινοτήτων και των πόλεων (Σεπτέμβριος 2021 - Ιανουάριος 2022). Η καλή γνώση της αγγλικής γλώσσας θεωρήθηκε πλεονέκτημα, αλλά δεν ήταν απαραίτητη.

Για να υποβάλουν αίτηση, οι υποψήφιοι συμπλήρωσαν το ηλεκτρονικό έντυπο αίτησης -το οποίο ήταν κοινό για όλους τους εταίρους και διαθέσιμο σε τέσσερις διαφορετικές γλώσσες- όπου εξηγούσαν εν συντομία τα κίνητρα και το ενδιαφέρον τους για το πρόγραμμα. Εναλλακτικά, μπορούσαν να εγγραφούν επικοινωνώντας με το τοπικό προσωπικό του προγράμματος μέσω τηλεφώνου ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Οι προεπιλεγμένοι υποψήφιοι έδωσαν συνέντευξη μέσω τηλεδιάσκεψης. Τέλος, οι επιλεγμένοι υποψήφιοι έλαβαν επιβεβαίωση μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, μέσω τηλεφώνου.

Η συμμετοχή στην εκπαίδευση ήταν δωρεάν, όπως και στις δραστηριότητες του έργου που ακολούθησαν.

οινωνώντας με το τοπικό προσωπικό του προγράμματος μέσω τηλεφώνου ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Οι προεπιλεγμένοι υποψήφιοι έδωσαν συνέντευξη μέσω τηλεδιάσκεψης. Τέλος, οι επιλεγμένοι υποψήφιοι έλαβαν επιβεβαίωση μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, μέσω τηλεφώνου.

Η συμμετοχή στην εκπαίδευση ήταν δωρεάν, όπως και στις δραστηριότητες του έργου που ακολούθησαν.

4.2. Κύριο περιεχόμενο της εκπαίδευσης στις διάφορες χώρες

ΙΤΑΛΙΑ

Το πρόγραμμα ανάπτυξης ικανοτήτων στην Ιταλία αποτελούνταν από δέκα ενότητες- καθεμία από αυτές περιλάμβανε μια δια ζώσης ή διαδικτυακή εκπαιδευτική συνεδρία με παράλληλες διαδικτυακές εργασίες στην πλατφόρμα της Ακαδημίας.

Οι εκπαιδευτικές συναντήσεις πραγματοποιήθηκαν σε μικτή μορφή: υπήρχαν ορισμένα άτομα άνω των 55 ετών που παρακολουθούσαν δια ζώσης και άλλα που συμμετείχαν διαδικτυακά μέσω Zoom.

Η τελευταία διήμερη συνεδρία του προγράμματος εκπαίδευσης εκπαιδευτών (Training of Trainers - ToT) στα τέλη Απριλίου 2021 ήταν αφιερωμένη στο πρόγραμμα ανάπτυξης ικανοτήτων.

Οι στόχοι της τελευταίας συνεδρίας ήταν οι εξής:

Οι στόχοι της τελευταίας συνεδρίας ήταν οι εξής:

- Η παροχή μεθοδολογικών και ψηφιακών γνώσεων και δεξιοτήτων για την υλοποίηση διαδραστικών εκπαιδευτικών παρεμβάσεων σε ψηφιακό περιβάλλον για ομάδα-στόχο άνω των 55 ετών.
- Να καθοριστούν τα κύρια στοιχεία του προγράμματος: ενότητες, συναντήσεις, χρονοδιάγραμμα, αρμοδιότητες κ.λπ.

Το CCB διοργάνωσε επίσης μια συνάντηση παρακολούθησης με τους Νέους Πρεσβευτές μετά το τέλος του προγράμματος ToT για την τελειοποίηση του προγράμματος ανάπτυξης ικανοτήτων και τον καθορισμό ενός λεπτομερούς ημερολογίου ημερομηνιών και ωρών.

Οι Εκπαιδευτές του ToT καθοδήγησαν τη διαδικασία συν-διαμόρφωσης χρησιμοποιώντας ως εκπαιδευτικές μεθοδολογίες τον καταγιισμό ιδεών, τη συνεργατική μάθηση, τη συμμετοχική μάθηση και τη μάθηση μέσα από την πράξη.

Σε κάθε ενότητα εργάστηκαν από κοινού δύο ή τρεις Νέοι Πρεσβευτές, για την προετοιμασία του περιεχομένου των συναντήσεων και για την ανάρτηση των εργασιών στην Ακαδημία.

Ο εκπαιδευτής του CCB, Tommaso Riva, ήταν ο δάσκαλος των Νέων Πρεσβευτών, υποστηρίζοντάς τους στην προετοιμασία των ενοτήτων και στην παράδοσή τους. Για το σκοπό αυτό, βρισκόνταν σε συνεχή επαφή μέσω ανταλλαγής email ή συνομιλίας σε ειδική ομαδική συνομιλία στο WhatsApp.

Ο Ron Salaj ήταν επιστημονικός υπεύθυνος του προγράμματος, συντονιστής της ομάδας των Ευρωπαίων εκπαιδευτών του DIGITOL

και της ιταλικής ομάδας εκπαιδευτών. Ήταν το κύριο σημείο αναφοράς για τους Νέους Πρεσβευτές, στον οποίο απευθύνονταν για τυχόν μεθοδολογικές απορίες ή για θέματα περιεχομένου. Ο Ron συμμετείχε επίσης στις συναντήσεις για την ασφάλεια και την ιδιωτικότητα στο διαδίκτυο, τις ψευδείς ειδήσεις και τη ρητορική μίσους, για να μεταφέρει την εμπειρογνωμοσύνη του και να παρουσιάσει τις απόψεις του για τα διάφορα θέματα, ώστε να τονώσει τις συζητήσεις- τόσο οι Νέοι Πρεσβευτές όσο και οι ενήλικες άνω των 55 ετών μπορούσαν να μάθουν κάτι καινούργιο.

Ο Antonio Dell'Atti, συντονιστής του έργου DIGITOL, διεξήγαγε τις πιο τεχνικές ενότητες σχετικά με τον συν-σχεδιασμό και τον προγραμματισμό πιλοτικών δράσεων.

Σε κάθε συνάντηση, τουλάχιστον ένα μέλος του προσωπικού του CCB ήταν εκεί για τεχνική υποστήριξη.

Κατά τη διάρκεια του προγράμματος, οι εκπαιδευτές και οι συμμετέχοντες έκαναν εκτεταμένη χρήση της Ψηφιακής Ακαδημίας DIGITOL, ιδίως:

- Οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να εγγραφούν στην πλατφόρμα.
- Στην Ακαδημία υπήρχαν εργασίες για κάθε ενότητα, ώστε οι συμμετέχοντες να μπορούν να δοκιμάσουν όσα έμαθαν κατά τη διάρκεια της συνάντησης και να προετοιμαστούν για την επόμενη ενότητα.
- Η βιντεοσκόπηση κάθε συνεδρίας αναρτήθηκε στην Ακαδημία για όσους δεν μπόρεσαν να παρακολουθήσουν τη συνάντηση ούτε διαδικτυακά ούτε δια ζώσης, καθώς και για όσους συμμετέχοντες ήθελαν να εμβαθύνουν σε κάποια συγκεκριμένα θέματα.
- Οι συμμετέχοντες μοιράστηκαν τις εντυπώσεις τους και αντάλλαξαν απόψεις σχετικά με το Φόρουμ. Τη συζήτηση για το Φόρουμ συντόνισαν οι Νέοι Πρεσβευτές και οι Εκπαιδευτές.

Οι συναντήσεις πραγματοποιήθηκαν σε εβδομαδιαία βάση μέσω WEBEX. Σε δύο περιπτώσεις, πραγματοποιήθηκαν δια ζώσης. Στη μία έγινε καταιγισμός ιδεών σχετικά με τις πιλοτικές δράσεις, ενώ η δεύτερη συνάντηση ήταν η τελική συνάντηση που ολοκλήρωσε το πρόγραμμα ανάπτυξης ικανοτήτων με αξιολόγηση του περιεχομένου και σχεδιασμό των πιλοτικών δράσεων.

Μετά από δύο συναντήσεις που αφορούσαν τεχνικές δεξιότητες για τη χρήση του WEBEX, το πρόγραμμα ξεκίνησε με μια γενική εισαγωγή στο θέμα. Στη συνέχεια, περίπου κάθε εβδομάδα παρουσιαζόταν στους συμμετέχοντες ένα νέο θέμα, όπως για παράδειγμα:

- Ο ρόλος της φούσκας του φίλτρου.
- Η αναγνώριση των διαδικτυακών διαφημίσεων και προσαρμογή των ρυθμίσεων cookies στο πρόγραμμα περιήγησης.
- Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και κατά πόσο επηρεάζουν το αποτέλεσμα των εκλογών.

Σε γενικές γραμμές, μία συνάντηση την εβδομάδα ήταν αφιερωμένη σε μια εισαγωγή στο θέμα, η οποία γινόταν είτε από τους νέους πρεσβευτές, είτε από τους εκπαιδευτές, είτε από έναν από τους εξωτερικούς εκπαιδευτές που προσλήφθηκαν για να φέρουν ειδική και επίκαιρη τεχνογνωσία στη συνάντηση. Η συνεδρία μετά την εισήγηση ήταν αφιερωμένη σε συζητήσεις μεταξύ των συμμετεχόντων. Οι Νέοι Πρεσβευτές ή οι Εμπειρογνώμονες απαντούσαν σε ανοικτές ερωτήσεις ή διευκρίνιζαν τα όσα είχαν παρουσιαστεί στην προηγούμενη συνάντηση. Οι συμμετέχοντες συνεισέφεραν τις δικές τους γνώσεις και την κατανόησή τους για το θέμα στη συζήτηση. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργήθηκε μια ατμόσφαιρα αμοιβαίας μάθησης στην οποία όλοι οι παρευρισκόμενοι μπορούσαν να μάθουν ο ένας από τον άλλον.

Για την υποστήριξη των εθελοντών, προσλήφθηκε ένας αριθμός εξωτερικών εμπειρογνομόνων για την υλοποίηση του προγράμματος, οι οποίοι προσέφεραν καίριας σημασίας εμπειρογνομοσύνη στο έργο και παρουσίασαν τις απόψεις τους για τα διάφορα θέματα με σκοπό την τόνωση των συζητήσεων.

Για τη διευκόλυνση των συζητήσεων και την οπτικοποίηση των αποτελεσμάτων σε ορισμένες συναντήσεις χρησιμοποιήθηκε το διαδικτυακό λογισμικό MIRO. Ο πίνακας Miro ήταν προσβάσιμος από τους συμμετέχοντες, ώστε να μπορούν να επανεξετάζουν τα όσα συζητήθηκαν κατά τη διάρκεια των συναντήσεων.

Καθ' όλη τη διάρκεια, η Ακαδημία DIGITOL χρησιμοποιήθηκε για την επικοινωνία με τους συμμετέχοντες σχετικά με τις επερχόμενες συναντήσεις. Για κάθε συνάντηση, δημιουργήθηκε μια ενότητα στην Ακαδημία, η οποία ενημέρωνε τους συμμετέχοντες για το επερχόμενο θέμα, παρείχε συνδέσμους για περαιτέρω ανάγνωση και έδινε μικρές εργασίες που οι συμμετέχοντες μπορούσαν να ολοκληρώσουν προκειμένου να προετοιμαστούν πριν από τη συνάντηση. Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκε το φόρουμ της Ακαδημίας στο οποίο οι συμμετέχοντες μπορούσαν να συνεχίσουν τις συζητήσεις τους, να δημοσιεύουν συνδέσμους ή πληροφορίες και να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους πέρα από τις εβδομαδιαίες διαδικτυακές συναντήσεις. Τέλος, όλες οι παρουσιάσεις και οι πληροφορίες ανέβαιναν στο φόρουμ, ώστε οι συμμετέχοντες να μπορούν να επανεξετάσουν το υλικό που τους παρουσιάστηκε.

Αρχικά είχε προγραμματιστεί να πραγματοποιηθεί δια ζώσης, αλλά λόγω περιορισμών που σχετίζονται με το Covid-19, το πρόγραμμα ανάπτυξης ικανοτήτων έπρεπε να διεξαχθεί διαδικτυακά.

Ένα σύντομο μάθημα για την πλατφόρμα Zoom φάνηκε απαραίτητο, καθώς πολλοί συμμετέχοντες είχαν προβλήματα με τη χρήση της και ήταν το κύριο εργαλείο επικοινωνίας για τα μαθήματα. Διοργανώθηκαν ατομικές συναντήσεις, διάρκειας μιας ώρας περίπου για κάθε συμμετέχοντα, στις οποίες οι Νέοι Πρεσβευτές εξήγησαν το Zoom και τα χαρακτηριστικά του.

Ο κύριος στόχος της πρώτης συνάντησης ήταν να γνωριστούν οι συμμετέχοντες μεταξύ τους, να εκφράσουν τις ελπίδες, τις προσδοκίες και τα επιθυμητά αποτελέσματα από το πρόγραμμα και φυσικά να μάθουν περισσότερα για αυτό.

Οι συμμετέχοντες χωρίστηκαν σε 4 μικρότερες ομάδες των 6-8 μαθητών, καθώς θεωρήσαμε ότι η on-line εργασία με μεγαλύτερες ομάδες ατόμων 55+ δε θα ήταν τόσο αποτελεσματική. Τα μαθήματα γίνονταν δύο φορές την εβδομάδα για 2,5 ώρες, εκτός από την πρώτη συνάντηση που διήρκεσε 3 ώρες. Τα μαθήματα γίνονταν τα πρωινά, τα απογεύματα ή τα Σαββατοκύριακα, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα των συμμετεχόντων και των Νέων Πρεσβευτών.

Η πρώτη ενότητα αφορούσε την πλατφόρμα DIGITOL και τον τρόπο με τον οποίο οι συμμετέχοντες μπορούσαν να εγγραφούν, ενώ παράλληλα εξοικειώθηκαν με αυτήν και το υλικό που περιείχε, και ακολούθησε η αναζήτηση στο Google και οι προτιμήσεις των cookies, επιτρέποντας μια ασφαλέστερη και ευκολότερη πλοήγηση στο Διαδίκτυο.

Στη συνέχεια, οι επόμενες ενότητες αφορούσαν τα θέματα της σημασίας των ειδήσεων, της αξιόπιστης πληροφόρησης και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Άλλες επτά ώρες ήταν αφιερωμένες στις ψευδείς ειδήσεις- κατανόηση των ψευδών ειδήσεων: πού υπάρχουν και πώς λειτουργούν, αναγνώρισή τους και τρόποι αντιμετώπισής τους. Δόθηκαν πολλά παραδείγματα και συμμετοχικές ασκήσεις και οι συμμετέχοντες εργάστηκαν μόνοι τους και σε ομάδες, αναζητώντας τα δικά τους παραδείγματα στο διαδίκτυο και φέρνοντάς τα στην ολομέλεια.

Το επόμενο θέμα ήταν τα στερεότυπα και πώς συνδέονται με τις ψευδείς ειδήσεις, ενώ ακολούθησε η ρητορική μίσους και η επίδρασή της στην κοινωνία και την ενημέρωση. Μια ενότητα ήταν αφιερωμένη στην ενίσχυση της κριτικής σκέψης, του εργαλείου για την καταπολέμηση των ψευδών ειδήσεων, χρησιμοποιώντας την προσέγγιση του "Project Zero", του Πανεπιστημίου του Χάρβαρντ. Ένα άλλο θέμα που φάνηκε να ενδιαφέρει πολύ τους συμμετέχοντες ήταν οι απάτες στο Διαδίκτυο και ο τρόπος προστασίας από αυτές. Η τελική συνάντηση περιλάμβανε την αξιολόγηση του προγράμματος τόσο από τους μεγαλύτερους μαθητές όσο και από τους Νέους Πρεσβευτές και τη συζήτηση για τα επόμενα βήματα του προγράμματος και τις πιλοτικές δράσεις.

Το εκπαιδευτικό υλικό δημιουργήθηκε με τη συμβολή των Νέων Πρεσβευτών και των εκπαιδευτών τους, υπό την επιστημονική επίβλεψη της 50και Ελλάς, διασφαλίζοντας ότι το υλικό ήταν κατάλληλο, προσαρμοσμένο στις ανάγκες των εκπαιδευομένων και φιλικό προς την ηλικία τους.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Αρχικά σχεδιάστηκε ως πρόγραμμα δια ζώσης, αλλά αποδείχθηκε ότι το πρόγραμμα θα έπρεπε να μετατραπεί σε διαδικτυακή εκπαίδευση. Συνολικά 30 ώρες καλύφθηκαν από διαδικτυακές συναντήσεις, με έμφαση στην αυτό-εκπαίδευση.

Οι συναντήσεις πραγματοποιούνταν σε εβδομαδιαία βάση μέσω του ZOOM και ήταν προγραμματισμένες για 6 συνεχόμενα Σάββατα από τις 09:00 π.μ. έως τη 01:00 μ.μ.

Η πρώτη συνεδρία ήταν αφιερωμένη στην αλληλογνωριμία: η ομάδα Znanie, οι Νέοι Πρεσβευτές και τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας παρουσιάστηκαν με μερικές προτάσεις προκειμένου να γνωρίζουν ποιος θα κάθεται πίσω από την οθόνη τις επόμενες εβδομάδες. Ήταν επίσης η ευκαιρία να παρουσιαστεί το εκπαιδευτικό πρόγραμμα: οι στόχοι του, οι ενότητες, η πλατφόρμα και οι προσδοκίες και η αφοσίωση που θα χρειαστούν.

Κατά τη διάρκεια κάθε συνάντησης χρησιμοποιήθηκαν διάφορα εργαλεία και μέθοδοι προκειμένου να αποφευχθεί η μακροσκελής διάλεξη, να διατηρηθεί η προσοχή και να γίνει η εκπαίδευση όσο το δυνατόν πιο διαδραστική. Υπήρχαν παρουσιάσεις PowerPoint, διαδικτυακά κουίζ μέσω διαδικτυακών εργαλείων όπως το Kahoot, διαδραστικοί πίνακες όπως το Miro και παιχνίδια για τον έλεγχο του επιπέδου γνώσεων και κατανόησης. Οι συζητήσεις και η σύνοψη ήταν υποχρεωτικά μέρη των συνεδριών.

Κάθε συνάντηση συντονιζόταν από ένα διαφορετικό ζευγάρι Νέων Πρεσβευτών, επομένως κάθε Παρασκευή, πριν από την εκπαίδευση του Σαββάτου, υπήρχε μια διαδικτυακή συνάντηση ενημέρωσης. Εκείνοι που είχαν ηγηθεί της προηγούμενης συνεδρίας μετέδιδαν πληροφορίες σε εκείνους που επρόκειτο να συντονίσουν την επόμενη. Συζητήθηκαν πληροφορίες σχετικά με το βαθμό εμπλοκής των συμμετεχόντων, τον αριθμό τους, το πόσο δραστήριοι ήταν, τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν. Επίσης, μοιράστηκαν κάποιους προβληματισμούς σχετικά με τα δικά τους συναισθήματα, τα πιθανά ορόσημα και τη συνολική ατμόσφαιρα. Συζητήθηκαν επίσης τα καθήκοντα για την επόμενη φορά, καθώς τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας είχαν την "εργασία" τους και κάθε συνάντηση ξεκινούσε με τη συζήτηση των ευρημάτων τους από την προηγούμενη εβδομάδα.

Οι παρουσιάσεις και οι σύντομες συζητήσεις αναρτήθηκαν στην πλατφόρμα της Ακαδημίας. Ήταν ο χώρος για την ανάρτηση του εκπαιδευτικού υλικού, την ανταλλαγή χρήσιμων πληροφοριών ή κάποιων σκέψεων πριν και μετά τις συναντήσεις.

4.3 Αναστοχασμοί

Στόχος του προγράμματος Digital ήταν να ενδυναμώσει τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας ενάντια στις ψευδείς ειδήσεις και την παραπληροφόρηση και να αντιμετωπίσει θέματα όπως οι διακρίσεις, τα στερεότυπα και η ρητορική μίσους. Επίσης, να ενισχυθεί η επικοινωνία μεταξύ των γενεών και να προωθηθούν κοινές ευρωπαϊκές αξίες όπως η αλληλεγγύη και η διαφορετικότητα.

Συνολικά, όλες αυτές οι πτυχές επιτεύχθηκαν, όπως δείχνει η αξιολόγηση από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, δηλαδή τους συμμετέχοντες μεγαλύτερης ηλικίας, τους Νέους Πρεσβευτές και τους εταίρους του προγράμματος: τα κενά ψηφιακής πληροφόρησης αντιμετωπίστηκαν, ο σχεδιασμός του προγράμματος ανάπτυξης ικανοτήτων ήταν πολύ αποτελεσματικός όπως και η υλοποίησή του, όλοι οι Νέοι Πρεσβευτές παρέδωσαν τα μαθήματα με επαγγελματισμό και τα μαθήματα ήταν ενδιαφέροντα και ελκυστικά τόσο για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας όσο και για τους Νέους Πρεσβευτές. Επίσης, το πρόγραμμα πέτυχε τον στόχο της ενδυνάμωσης των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας ενάντια στις ψευδείς ειδήσεις και την παραπληροφόρηση- ασχολήθηκε με θέματα όπως οι διακρίσεις, τα στερεότυπα και η ρητορική μίσους. Τέλος, ενίσχυσε έντονα την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών.

Ωστόσο, το πρόγραμμα Digital αποδείχθηκε ότι ήταν κάτι περισσότερο από την επίτευξη των αρχικών στόχων. Η θετική ανατροφοδότηση από τους συμμετέχοντες στο έργο ανέδειξε ακόμη περισσότερα στοιχεία που δεν είχαν προβλεφθεί. Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων, οι μεγαλύτεροι σε ηλικία συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία να εργαστούν σε ομάδες, ορισμένοι για πρώτη φορά στη ζωή τους, και γνώρισαν εκπαιδευτικές μεθόδους που δεν είχαν φανταστεί ποτέ ότι υπήρχαν. Έκαναν φίλους, μοιράστηκαν σκέψεις και ανησυχίες και ανυπομονούσαν για τις συναντήσεις, όχι μόνο ως ευκαιρία μάθησης αλλά και ως μέσο ανθρώπινης αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας, βοηθώντας κάποιους να νιώσουν λιγότερο μοναχικοί και λιγότερο απομονωμένοι. Η ενεργός συμμετοχή τους στο πρόγραμμα τους έκανε επίσης να συνειδητοποιήσουν ότι υπάρχουν πολλά ακόμη για να μάθουν και να κάνουν, και ότι είναι ικανοί να συμμετάσχουν και σε άλλες δραστηριότητες δια βίου μάθησης.

Για τους Νέους Πρεσβευτές, ήταν επίσης μια μοναδική εμπειρία, καθώς εκπαιδεύτηκαν και ήταν καλά εξοπλισμένοι για να αναπτύξουν και να παραδώσουν εκπαιδευτικές παρεμβάσεις. Αυτό τους δημιούργησε μια πολύ ισχυρή αίσθηση δέσμευσης και συμμετοχής, καθώς και μια αξιοσημείωτη ώθηση στην αυτοεκτίμησή τους.

Επίσης, οι επαφές μεταξύ των γενεών αποδείχθηκαν ένας εξαιρετικός τρόπος για την αντιμετώπιση του ηλικιακού ρατσισμού και των παρανοήσεων που μπορεί να είχε η μία ηλικιακή ομάδα για την άλλη. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι Νέοι Πρεσβευτές άλλαξαν τον τρόπο με τον οποίο βλέπουν τους μεγαλύτερους, ενώ οι μεγαλύτεροι σε ηλικία συμμετέχοντες αναγνωρίζουν πλέον τις ικανότητες των νέων ως εκπαιδευτές και βρήκαν νέους τρόπους συνεργασίας και αλληλεπίδρασης με τη νεότερη γενιά, βελτιώνοντας την αμοιβαία κατανόηση και την κοινωνική συνοχή.

Το έργο Digital πέτυχε έναν ψηφιακό κόσμο χωρίς αποκλεισμούς για όλες τις ηλικίες, σε καιρούς όπου η έντονη ψηφιακή επικοινωνία τείνει να διευκολύνει τη διάδοση ψευδών ειδήσεων, και κατέστησε σαφές ότι οι διαγενεακές προσεγγίσεις είναι εξαιρετικά σημαντικές για την οικοδόμηση μιας δίκαιης κοινωνίας για όλες τις ηλικίες.

Ενότητα 5:

ΤΟ DIGITAL ΣΕ ΔΡΑΣΗ

5.1

Εισαγωγή στις Πιλοτικές Δράσεις

Μετά το πέρας του Προγράμματος Ανάπτυξης Ικανοτήτων, οι εταίροι και οι συμμετέχοντες έπρεπε να δείξουν στον κόσμο τι είχαν πετύχει κατά τη διάρκεια των προηγούμενων φάσεων του προγράμματος. Με την υποστήριξη των εταίρων, οι νέοι πρεσβευτές και τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας ανέπτυξαν ιδέες και υλοποίησαν πιλοτικές δράσεις με αντίκτυπο, προκειμένου να εμπλέξουν όσο το δυνατόν περισσότερους συμπολίτες στο έργο και να τους ευαισθητοποιήσουν σχετικά με τα βασικά μηνύματα του έργου, όπως ο γραμματισμός στα μέσα ενημέρωσης και η σημασία της καλής ποιότητας της πληροφόρησης.

Η ιδέα των πιλοτικών δράσεων ήταν να δοθούν στις ομάδες-στόχους συγκεκριμένες ευκαιρίες να εφαρμόσουν στην πράξη όσα έμαθαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος σε ένα διαγενεακό περιβάλλον και, ως εκ τούτου, να ενισχύσουν την “ορατότητα” και τη “συμμετοχή” τους στην κοινωνία. Οι πιλοτικές δράσεις συνδιαμορφώθηκαν και υλοποιήθηκαν από τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας μαζί με τους Νέους Πρεσβευτές, και ήταν η σειρά τους για ενεργό συμμετοχή.

Το αρχικό σχέδιο για τις πιθανές δραστηριότητες συμφωνήθηκε πριν από την υποβολή της πρότασης του έργου και περιλάμβανε ιδέες, όπως

- Ανθρώπινες βιβλιοθήκες - όπου οι άνθρωποι χρησιμοποιούνται ως βιβλία και επομένως θα πρέπει να είναι προετοιμασμένοι να χτίσουν μια αφήγηση για συγκεκριμένα ζητήματα για τα οποία επιθυμούν να μιλήσουν. Οι “αναγνώστες” θα πρέπει να ακούν και να κάνουν ερωτήσεις για να μάθουν περισσότερα για το άτομο ή το επιλεγμένο θέμα.
- Εκθέσεις/εκδηλώσεις/φεστιβάλ - συνδυασμός παραδοσιακών και καινοτόμων προσεγγίσεων όπου το ευρύ κοινό μπορεί να συμμετέχει, να διασκεδάσει, να εισαχθεί στα θέματα του έργου και να μάθει κάτι νέο και χρήσιμο.
- Ημέρες ενημέρωσης για συγκεκριμένα θέματα - σε σχολικούς χώρους με νέους μαθητές για την αντιμετώπιση των θεμάτων που αφορούν τα ψηφιακά δικαιώματα των πολιτών της ΕΕ, τη σημασία της διαδικτυακής εθιμοτυπίας, την αναγνώριση των ψευδών ειδήσεων και της παραπληροφόρησης. Άλλες επιλογές θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν εργαστήρια με ενδιαφερόμενους από τον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων, όπου θα μπορούσαν να παρουσιαστούν η εκπαίδευση μεταξύ των γενεών και η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και τα εργαλεία για την υποστήριξή της.

Και καθώς η πραγματική ζωή είναι πολύ πιο πλούσια και οι ιδέες γεννήθηκαν μέσα από την καρδιά των συμμετεχόντων στο DIGITOL - νεότερων και μεγαλύτερων - στο επόμενο μέρος παρουσιάζονται τα ίδια τα πιλοτικά έργα που διοργάνωσαν οι εταίροι στις αντίστοιχες χώρες τους κατά τους τελευταίους μήνες του έργου (π.χ. Σεπτέμβριος 2021-Ιανουάριος 2022).

5.2

Σύνοψη των πιλοτικών δράσεων

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Η ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΣΤΟ ΠΑΡΚΟ!

Η διαδικτυακή εκπαίδευση μπορεί να έχει τα μειονεκτήματά της, αλλά ένα από τα πλεονεκτήματά της είναι ότι οι συμμετέχοντες δεν χρειάζεται να βρίσκονται σε ένα μέρος. Έτσι, οι Βούλγαροι συμμετέχοντες από την πόλη της Βάρνας προσκάλεσαν όλη την ομάδα να πάει εκεί και να αξιοποιήσει στο έπακρο το όμορφο θαλάσσιο πάρκο τους.

Φάση προετοιμασίας. Παράχθηκε προωθητικό υλικό όπως μπλουζάκια, καπέλα, μπρελόκ, θήκες για πιστωτικές κάρτες και σημειωματάρια. Επίσης κατασκευάστηκε ένας «τροχός της τύχης» και φυλλάδια και κάρτες με βασικά μηνύματα και πληροφορίες για 5 από τα θέματα του έργου.

Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης.

Οι συμμετέχοντες του DIGITOL ήταν διασκορπισμένοι στο πάρκο διανέμοντας φυλλάδια και τραβώντας την προσοχή του κόσμου στο περίπτερο. Τυχαία άτομα που περπατούσαν στο πάρκο αλλά ενδιαφέρονταν για το γενικότερο θέμα του γραμματισμού στα μέσα μαζικής ενημέρωσης συμμετείχαν σε μια συζήτηση. Τέλος, για να αποκτήσουν το δικαίωμα να παίξουν στον τροχό της τύχης και να κερδίσουν ένα δώρο, έπρεπε να τραβήξουν μία κάρτα και να απαντήσουν στην ερώτηση που αναγραφόταν. Αν δεν μπορούσαν να απαντήσουν στην ερώτηση, πήγαιναν σε μια Ανθρώπινη βιβλιοθήκη - έναν από τους συμμετέχοντες μεγαλύτερης ηλικίας, ο οποίος θα έπρεπε να απαντήσει σωστά στην ερώτηση και να μοιραστεί περισσότερες πληροφορίες για το συγκεκριμένο θέμα. Μόνο μετά από αυτό είχε το δικαίωμα να πάει στον τροχό της τύχης και να παίξει.

Μετά την εκδήλωση. Η ικανοποίηση μεταξύ της ομάδας DIGITOL ήταν τεράστια. Οι συμμετέχοντες ένιωσαν ότι έκαναν κάτι χρήσιμο, απέκτησαν πολύ περισσότερο ενδιαφέρον από το αναμενόμενο, μετέφεραν τις γνώσεις και διασκέδασαν πολύ. Πολλοί από αυτούς είπαν ότι ήταν πολύ πιο επιτυχημένοι από ό,τι περίμεναν.

Αποτελέσματα. Περισσότερα από 300 άτομα συμμετείχαν σε συζητήσεις, έπαιξαν το παιχνίδι με τις κάρτες και κέρδισαν ένα βραβείο. Μάλιστα, η ομάδα είχε δύο προσκλήσεις από τοπικά σχολεία να τα επισκεφθούν και να μιλήσουν στους μαθητές τους για το DIGITOL. Ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων που περπατούσαν στο πάρκο ήταν ντυμένοι ή φορούσαν μπλουζάκια ή καπέλα με το λογότυπο του DIGITOL πάνω τους.

Σχολικές επισκέψεις Διοργανώθηκαν πέντε επισκέψεις σε σχολεία όπου τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας του DIGITOL μίλησαν με μαθητές για τη σημασία του γραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης, και οι παρουσιάσεις προετοιμάστηκαν με διαδραστικό και διασκεδαστικό τρόπο.

Η διεθνής εκδήλωση με τους εκπροσώπους της εκπαίδευσης ενηλίκων ήταν μια άλλη μεγάλη ευκαιρία να μοιραστούμε, να εμπνευστούμε μεταξύ μας και κυρίως να αναπτύξουμε περαιτέρω στρατηγικές για το πώς να αναπτύξουμε κοινωνίες χωρίς αποκλεισμούς. Η εκδήλωση διοργανώθηκε με το δίκτυο EURORESO κατά τη διάρκεια της ετήσιας συνάντησης τον Σεπτέμβριο του 2021 στο Ρότερνταμ.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Μέσα από διάφορες συνεδρίες καταιγισμού ιδεών και ανταλλαγές απόψεων, οι νέοι πρεσβευτές, τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και οι τοπικοί φορείς ανέπτυξαν ιδέες για έξι πιλοτικές δραστηριότητες. Καθώς αυτές ήταν αρκετά φιλόδοξες, η ομάδα αποφάσισε να επικεντρωθεί στην ανάπτυξη τεσσάρων από τις πιλοτικές δράσεις, με επίκεντρο το ψηφιακό καφενείο DIGITOL, το οποίο προβλέπει την υλοποίηση έως και 12 εργαστηρίων που θα επικεντρώνονται στην ενίσχυση του ψηφιακού γραμματισμού των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας ενηλίκων. Επιπλέον, αποφασίστηκε η συνέχιση της λειτουργίας του Café και των δραστηριοτήτων του και μετά το τέλος του έργου.

Οι τέσσερις πιλοτικές δράσεις που υλοποιήθηκαν είναι οι ακόλουθες:

Το DIGITOL Ψηφιακό Café είναι ένα διαδραστικό και συμμετοχικό εργαστήριο σχετικά με τη χρήση ψηφιακών συσκευών και εφαρμογών - Οι συμμετέχοντες μαθαίνουν από άλλους, διδάσκουν τις δεξιότητές τους και ανταλλάσσουν τις γνώσεις τους μεταξύ τους. Μπορούν να φέρουν τις δικές τους συσκευές και να λάβουν βοήθεια και καθοδήγηση σχετικά με τις ερωτήσεις ή τα προβλήματά τους με τη χρήση των συσκευών.

Εργαστήρια πάνω σε βασικά θέματα που σχετίζονται με τις δεξιότητες ψηφιακού και γραμματισμού στα μέσα, όπως το Facebook, το Instagram, η αναζήτηση στο Google κ.λπ... που θα αποτελούν μέρος των δραστηριοτήτων του ψηφιακού καφενείου.

Ψηφιακοί ήρωες/ψηφιακοί πρεσβευτές. Η δράση αυτή αφορά την πρόσληψη νέων ανθρώπων που θα αναλάβουν να συνοδεύσουν τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας σε μια αποστολή στον ψηφιακό κόσμο. Τους διδάσκουν τις σχετικές δεξιότητες για τη χρήση των smartphones, των tablets και των εφαρμογών ώστε να περιηγηθούν στον ψηφιακό κόσμο ανεξάρτητα.

Ιστοσελίδα για το ψηφιακό καφενείο DIGITOL για να αποκτήσουν οι πιλοτικές δράσεις μια βιώσιμη τοπική παρουσία, να διαφημίζονται οι δραστηριότητες και να ενημερώνονται για τις επερχόμενες εκδηλώσεις. Θα συνδεθεί με τον ιστότοπο του έργου DIGITOL και το ανοικτό τμήμα της Ακαδημίας DIGITOL. Ο δικτυακός τόπος βρίσκεται ακόμη υπό κατασκευή τη

στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές.

Όλες αυτές οι δράσεις έχουν υλοποιηθεί από κοινού υπό τον τίτλο του ψηφιακού καφενείου DIGITOL. Το καφενείο υλοποιήθηκε ως ένας άτυπος και χαλαρός χώρος για τη διαγενεακή μάθηση γύρω από το θέμα της ψηφιοποίησης. Οι νέοι ομιλητές (ψηφιακοί ήρωες/ψηφιακοί πρεσβευτές) μοιράζονται τις γνώσεις τους σχετικά με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα smartphones, τα tablets και άλλα. Οι συμμετέχοντες (ενήλικοι μεγαλύτερης ηλικίας) μπορούν να φέρουν τις δικές τους συσκευές, ώστε οι Νέοι Πρεσβευτές να μπορούν να απαντήσουν σε ατομικές ερωτήσεις. Με αυτόν τον τρόπο μπορούν να προσφέρουν πρακτική βοήθεια και υποστήριξη με συγκεκριμένες λύσεις σε ατομικά προβλήματα. Ένα εργαστήριο μπορεί να διαρκέσει μεταξύ 2-4 ωρών, ώστε να υπάρχει επαρκής χρόνος για μάθηση και ανταλλαγή απόψεων.

Το "DIGITOL - Digital Café", υλοποιείται σε συνεργασία με τοπικούς φορείς από τη ΜΚΟ WISA - wir sind angekommen e.V. και το Κέντρο ηλικιωμένων (Seniorenarbeit) της πόλης Dietzenbach. Η ΜΚΟ WISA - wir sind angekommen e.V. εμπλέκει νέους πρεσβευτές ως εκπαιδευτές και διοργανώνει 6 εκπαιδευτικές εκδηλώσεις σε ολόκληρο τον νομό Offenbach. Στέλνουν επίσης τους νεαρούς πρεσβευτές τους για να εκπαιδεύσουν άτομα μεγαλύτερης ηλικίας στις επιπλέον 6 εβδομαδιαίες συναντήσεις που διοργανώνει το Κέντρο Ηλικιωμένων στο Dietzenbach.

Συνολικά έχουν υλοποιηθεί 4 εργαστήρια, με τη συμμετοχή 3 έως 16 ατόμων (νεαρών πρεσβευτών και ατόμων 55+). Τα υπόλοιπα 8 προγραμματίζονται να πραγματοποιηθούν κατά τη διάρκεια του Δεκεμβρίου και στις αρχές Ιανουαρίου.

Καθώς οι εκδηλώσεις ήταν πολύ πετυχημένες, οι τοπικοί ενδιαφερόμενοι φορείς σχεδιάζουν να συνεχίσουν αυτές τις πιλοτικές δραστηριότητες και μετά το τέλος του έργου. Με αυτόν τον τρόπο, το ψηφιακό καφενείο DIGITOL γίνεται μια τακτική και βιώσιμη δράση για την προώθηση του ψηφιακού γραμματισμού και του γραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης στο Dietzenbach και την κομητεία του Offenbach.

ΕΛΛΑΔΑ

Οι πιλοτικές δράσεις που διοργανώθηκαν από τους συμμετέχοντες στο πρόγραμμα και τους Νέους Πρεσβευτές με τη βοήθεια και το συντονισμό της 50και Ελλάς ήταν οι εξής:

- Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Ηλικιωμένων, την 1η Οκτωβρίου, πραγματοποιήθηκε εκδήλωση υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εργασίας. Απευθυνόταν σε ενδιαφερόμενους φορείς, άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και οργανώσεις που εργάζονται με αυτή την ηλικιακή ομάδα. Περιλάμβανε ομιλίες από διάφορους εμπειρογνώμονες και εκπροσώπους της πολιτικής σκηνής, όπως του Υπουργείου Εργασίας, του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και του Υπουργείου Ψηφιακής Πολιτικής. Στόχος της εκδήλωσης ήταν η ευαισθητοποίηση σχετικά με την ανάγκη πολιτικών και νομοθετικού πλαισίου για την ενθάρρυνση του ψηφιακού γραμματισμού και του γραμματισμού στα μέσα για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.
- Προετοιμασία μιας εργαλειοθήκης φιλικής προς τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, με σύντομες παρουσιάσεις και βίντεο για τους εκπαιδευόμενους που συμμετείχαν στο έργο, ώστε να διαδώσουν με τη σειρά τους τα αποτελέσματά του και στις δικές τους κοινότητες.
- Δημιουργία δικτύου ΜΚΟ: 12 οργανώσεις από όλη τη χώρα που εργάζονται με και για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, ενώθηκαν για να υποστηρίξουν την ψηφιακή ένταξη των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας ενηλίκων στην Ελλάδα.
- Το διαγενεακό μας φεστιβάλ πραγματοποιήθηκε στις 14 Νοεμβρίου στην Τεχνόπολη, έναν ζωντανό χώρο υψηλής τεχνολογίας της πόλης της Αθήνας. Τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, οι Νέοι Πρεσβευτές και οι ειδικοί σε θέματα ψευδών ειδήσεων και παραπληροφόρησης, καθώς και ενδιαφερόμενοι φορείς, είχαν την ευκαιρία να συμμετάσχουν σε εργαστήρια και να παρακολουθήσουν ομιλίες, να μάθουν περισσότερα για τις ψευδείς ειδήσεις, να συζητήσουν για τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα και να βρουν τρόπους να προστατευτούν από τις διαδικτυακές απάτες. Λόγω των περιορισμών που σχετίζονται με το Covid-19, ο αριθμός των συμμετεχόντων ήταν περιορισμένος. Ωστόσο, σύντομα βίντεο και ηχογραφήσεις από τα εργαστήρια και τις ομιλίες θα είναι διαθέσιμα στον ιστότοπό μας <https://www.50plus.gr/> για περαιτέρω διάδοση.
- "Ανθρώπινη βιβλιοθήκη: Η περίπτωση των Αρχαίων Αθηναίων". Ένα ταξίδι στο χρόνο από την επαγγελματία ξεναγό κ. Άρτεμη Σκουμπουρδή στις 5 Δεκεμβρίου. Περιπατώντας στην Αρχαία Αγορά της Αθήνας, αυτό που κάποτε ήταν το κέντρο της δημόσιας ζωής όπου γεννήθηκε η Δημοκρατία, θέματα όπως η ρητορική μίσους, ο εξοστρακισμός και η παραδοχή ανωτερότητας θίγονται κατά τη διάρκεια αυτής της δραστηριότητας.

ΙΤΑΛΙΑ

Τρεις διαγενεακές ομάδες οργάνωσαν τρεις πιλοτικές δράσεις για την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σχετικά με τον ψηφιακό πολιτισμό.

Οι πρωτοβουλίες ή οι πιλοτικές δράσεις πραγματοποιήθηκαν στην επικράτεια της Monza και της Brianza ή διαδικτυακά και είναι οι εξής:

1) “Διαδραστικός περίπατος μεταξύ του διαδικτύου και της φύσης”. Την Κυριακή 7 Νοεμβρίου 2021, πραγματοποιήθηκε περίπατος στο πάρκο της πόλης της Monza. Ήταν ένα ηλιόλουστο και πολύχρωμο φθινοπωρινό πρωινό και σχεδόν 50 λάτρεις της φύσης και άνθρωποι που ενδιαφέρονται να μάθουν περισσότερα για το DIGITOL συγκεντρώθηκαν για να λάβουν μέρος στον περίπατο. Κατά τη διάρκεια του περιπάτου, έγινε μια πρώτη στάση, όπου ένας ειδικός ψυχολόγος στα Νέα Μέσα Ενημέρωσης πραγματοποίησε ομιλία σχετικά με τους κινδύνους και τις ευκαιρίες του Παγκόσμιου Ιστού.

Η επισκόπηση των κινδύνων και των ευκαιριών της χρήσης των κοινωνικών δικτύων και του διαδικτύου στην καθημερινή ζωή σίγουρα προκάλεσε το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων και τροφοδότησε συζητήσεις που συνεχίστηκαν καθ’ όλη τη διάρκεια του πρωινού και του περιπάτου.

Η δεύτερη στάση έγινε για να παρακολουθήσουν τέσσερις σύντομες θεατρικές παραστάσεις που ανέβασε μια ομάδα εθελοντών από το πρόγραμμα DIGITOL. Κάθε σύντομο θεατρικό έργο προειδοποιούσε τους θεατές για τους κινδύνους που ενέχει η πλοήγηση στο διαδίκτυο και τους έδειχνε πώς να αναγνωρίζουν τις ψεύτικες ειδήσεις για να μην συμβάλλουν στην περαιτέρω διάδοσή τους. Ήταν μια πραγματικά πετυχημένη και εμπνευσμένη εκδήλωση για όλους!

Για τους συμμετέχοντες, επειδή είχαν την ευκαιρία να βιώσουν το πάρκο με διαφορετικό τρόπο και να αφιερώσουν χρόνο για να προβληματιστούν διασκεδάζοντας πάνω σε επίκαιρα θέματα που αφορούν όλους, όπως η διάδοση των ψευδών ειδήσεων.

Για την ομάδα DIGITOL, που ήταν υπεύθυνη για το σχεδιασμό και την υλοποίηση αυτής της δράσης, επειδή απόλαυσαν όλες τις δυνατότητες μιας ομαδικής εργασίας μεταξύ των γενεών και οι προσπάθειές τους ανταμείφθηκαν από τις διασκεδαστικές και ενδιαφέρουσες αντιδράσεις των συμμετεχόντων!

2) Το ιστολόγιο “Digitol News” είναι ένας ψηφιακός χώρος όπου δημιουργούνται και μοιράζονται “επινοημένες” ψευδείς ειδήσεις, με σκοπό να προκαλέσουν την κοινή γνώμη για τη σημασία της σωστής πληροφόρησης. Θα αναρτηθούν χρήσιμα μαθήματα για να μάθουμε πώς να αναγνωρίζουμε τις ψεύτικες ειδήσεις και να αμυνόμαστε απέναντι στις επιπτώσεις τους. Αυτός είναι ο σύνδεσμος για τον ιστότοπο: <https://digitolnews.eu/> και αυτή είναι η σελίδα στο Facebook: <https://www.facebook.com/digitolnews>

3) Το φεστιβάλ “Ψηφιακά ευαισθητοποιημένοι; Γινόμαστε3” στις 4 Δεκεμβρίου 2021 στη Villa Longoni στο Ντέσιο (MB). Πρόκειται για μια ολόημερη εκδήλωση αφιερωμένη στον ψηφιακό πολιτισμό και την ψηφιακή πληροφόρηση, με στόχο να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση όσον αφορά την επιλογή περιεκτικών και εποικοδομητικών γλωσσών σε διαδικτυακά περιβάλλοντα. Θα προσφερθούν ευκαιρίες εκπαίδευσης για τη σωστή ερμηνεία των πληροφοριών και εργαλεία για την εκμάθηση των κινδύνων και των ευκαιριών της ψηφιακής τεχνολογίας.

Ενότητα 6:

Ο ρόλος της ηλεκτρονικής μάθησης

Η Ακαδημία e-learning

Πώς χρησιμοποιήθηκε στο DIGITOL; Τι μπορείτε να βρείτε μέσα;

Η Διαδικτυακή Ακαδημία DIGITOL είναι ένα διαδικτυακό περιβάλλον μάθησης για νέους πρεσβευτές, ενήλικες μεγαλύτερης ηλικίας, εκπαιδευτές και εμπειρογνώμονες που συμμετέχουν στις εκπαιδευτικές και επιμορφωτικές δραστηριότητες του έργου, καθώς και ένας δημόσια προσβάσιμος χώρος αποθήκευσης πληροφοριών, δεδομένων, πόρων και γνώσεων σχετικά με θέματα που αφορούν την παραπληροφόρηση, τη διάδοση των ψευδών ειδήσεων, την κριτική σκέψη και τον γραμματισμό στα μέσα ενημέρωσης.

Στη φάση σχεδιασμού και ανάπτυξής της, οι εταίροι συμφώνησαν στους ακόλουθους ειδικούς στόχους που θα επιδιώξει η Ακαδημία:

- Να χρησιμεύσει ως ένα συμπληρωματικό και πρόσθετο εκπαιδευτικό εργαλείο για τις δράσεις εκπαίδευσης εκπαιδευτών και ανάπτυξης ικανοτήτων που αναπτύσσει το DIGITOL, όπου θα είναι διαθέσιμο εκπαιδευτικό υλικό, ασκήσεις και πηγές υψηλής ποιότητας για τους συμμετέχοντες στο DIGITOL (νέους και μεγαλύτερους) για να αποκτήσουν νέες γνώσεις και να ενισχύσουν τις ικανότητές τους.
- Να προσφέρει μια βιώσιμη εργαλειοθήκη που θα επιτρέπει στο κοινό-στόχο εκτός του έργου να αναπτύσσει ικανότητες μέσω της ποικιλίας των πηγών που διατίθενται.
- Να χρησιμεύσει ως κόμβος μάθησης και ανταλλαγής πληροφοριών για τους νέους πρεσβευτές και τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας σχετικά με τα θέματα του DIGITOL.

Ορισμένες από τις κύριες λειτουργίες της διαδικτυακής Ακαδημίας DIGITOL είναι:

- Χώροι ηλεκτρονικής μάθησης, που διακρίνονται ανά χώρα-εταίρο στην αντίστοιχη γλώσσα (βουλγαρικά, γερμανικά, ελληνικά, ιταλικά). Οι ενότητες ηλεκτρονικής μάθησης χωρίζονται σύμφωνα με τα ακόλουθα επίπεδα εκπαίδευσης:
  - Ενότητες, που προορίζονται ως μαθησιακές ενότητες και θερμοκοιτίδες εργασιών.
  - Εργασίες, που προορίζονται για συγκεκριμένα μαθήματα.
  - Εργασίες, που επιτρέπουν τον έλεγχο της προόδου των εκπαιδευομένων κατά την ολοκλήρωση των διαφόρων εργασιών.
- Μια κλειστή ενότητα διαθέσιμη σε όλους τους χρήστες (π.χ. η ενότητα “Ο λογαριασμός μου”), η οποία παρέχει

σε όλους τους εμπλεκόμενους (π.χ. νέους πρεσβευτές, εκπαιδευτές, άτομα μεγαλύτερης ηλικίας κ.λπ.) τη δυνατότητα να δημιουργήσουν λογαριασμό με προσωπικό προφίλ (όνομα, επώνυμο, στοιχεία επικοινωνίας, φωτογραφία, σύντομο βιογραφικό), δυνατότητα επεξεργασίας του προφίλ ανά πάσα στιγμή και πρόσβαση στα ειδικά εργαλεία και υλικό ηλεκτρονικής μάθησης που είναι διαθέσιμα μέσω των χώρων ηλεκτρονικής μάθησης.

- Ένα φόρουμ για συζητήσεις, που επιτρέπει τη γρήγορη και εύκολη επικοινωνία. Το φόρουμ χρησιμοποιείται επίσης για τη μεταφόρτωση εγγράφων και ψηφιακού περιεχομένου (όπως βίντεο, podcasts κ.λπ.).

Ενώ η Διαδικτυακή Ακαδημία DIGITOL προσέφερε ένα δυναμικό χώρο μάθησης, δεν διέθετε όμως τη δυνατότητα ζωντανών εκδηλώσεων, όπου οι νέοι πρεσβευτές και οι εκπαιδευτές θα μπορούσαν να αλληλεπιδρούν και να μαθαίνουν σε πραγματικό χρόνο. Αυτό συμπληρωνόταν από εξωτερικές τηλεδιασκέψεις.

Όσον αφορά τις λειτουργίες και τα χαρακτηριστικά, η Διαδικτυακή Ακαδημία χαρακτηρίζεται από τα εξής:

- Είναι φιλική προς το χρήστη, εύκολη στην πλοήγηση και διαθέσιμη σε πολλές γλώσσες.
- Είναι ένας χώρος που ανοίγει μόνο για τους εγγεγραμμένους χρήστες (οι οποίοι μπορούν να έχουν πρόσβαση μέσω σύνδεσης), όπου μπορούν να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους.
- Αποτελεί μια γκαλερί γνώσεων που επιτρέπει τη μεταφόρτωση περιεχομένου πολυμέσων, διαθέσιμη τόσο σε ιδιωτική (εγγεγραμμένα μέλη) όσο και σε δημόσια (εντελώς δωρεάν και ανοικτή) μορφή.
- Είναι ένας κόμβος που μπορεί να φιλοξενήσει πηγές, εκπαιδευτικό υλικό, καθώς και να παρέχει χώρους για (αυτο) αξιολόγηση μέσω κουίζ και εργασιών.

Όσον αφορά τους ρόλους και τις αρμοδιότητες, οι συμμετέχοντες και οι χρήστες χωρίστηκαν στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Οι εκπαιδευτές επιμελήθηκαν το περιεχόμενο της Ακαδημίας ενθαρρύνοντας τη συζήτηση, προετοιμάζοντας ασκήσεις και εργασίες, ανεβάζοντας πηγές και μαθησιακό υλικό, κ.λπ.
- Οι εταίροι του έργου DIGITOL (με την αρωγή του Tree) επισκόπησαν το περιεχόμενο και τη δυναμική εντός της ακαδημίας ηλεκτρονικής μάθησης, υποστήριξαν το έργο των εκπαιδευτών και διασφάλισαν ότι οι νέοι πρεσβευτές ενίσχυσαν τις ικανότητές τους και συμμετείχαν ενεργά, επιμελήθηκαν την “ανταλλαγή” μεταξύ των χωρών των διαφόρων εταίρων κ.λπ.
- Ο εταίρος που ήταν υπεύθυνος για το σχεδιασμό και την υλοποίηση της ακαδημίας ηλεκτρονικής μάθησης

(TREE) παρέιχε ζωντανές συνεδρίες επίδειξης (και τελικά ένα εγχειρίδιο χρήσης) για να εξοικειώσει όλους τους χρήστες της ακαδημίας με το περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά της και βοήθησε στην υποστήριξη όλων των χρηστών της ακαδημίας ηλεκτρονικής μάθησης σε όλες τις φάσεις του έργου σε περίπτωση που εμφανίζονταν τεχνικές δυσκολίες, συμπεριλαμβανομένης της τεχνικής συντήρησης.

Δυνατότητες εξέλιξης

Όσον αφορά την εξέλιξη της Διαδικτυακής Ακαδημίας DIGITOL, παρακάτω παρουσιάζονται μερικές ιδέες για την ενημέρωση και την αναβάθμιση της πλατφόρμας:

- **Helpdesk:** ένα τμήμα όπου οι χρήστες θα μπορούν να ζητούν συγκεκριμένες πληροφορίες και συμβουλευτικές υπηρεσίες σχετικά με προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών και ανάπτυξης ικανοτήτων που στοχεύουν στις ψηφιακές δεξιότητες και την ενεργό συμμετοχή των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας, την ανάπτυξη μοντέλων συνεργασίας μεταξύ νέων και ηλικιωμένων, το σχεδιασμό στρατηγικών συμμετοχής των πολιτών και των κοινοτήτων- ένα μέρος όπου ΜΚΟ και άλλοι οργανισμοί θα μπορούν να ζητούν υποστήριξη από εταίρους για τη φιλοξενία/διοργάνωση μιας δραστηριότητας του DIGITOL, όπως μια εκδήλωση διάδοσης, ένα εκπαιδευτικό εργαστήριο, ένα διαδικτυακό σεμινάριο κ.λπ.
- **Διαδραστικά παιχνίδια/κουίζ** μέσω των οποίων οι χρήστες θα μπορούν να κατανοήσουν τι είναι οι ψεύτικες ειδήσεις και πώς μπορούν να εντοπιστούν (π.χ., ζητώντας τους να κρίνουν αν μια συγκεκριμένη είδηση είναι ψεύτικη ή αληθινή, σεμινάρια που παρουσιάζουν συγκεκριμένες συμβουλές για την ανακάλυψη αν οι ειδήσεις είναι αληθινές ή ψεύτικες, κ.λπ.)
- **Υπηρεσίες:** ενότητες όπου τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας θα μπορούν να ζητήσουν συγκεκριμένες υπηρεσίες, όπως ζωντανές/online συνεδρίες ψηφιακού γραμματισμού (πώς να χρησιμοποιούν έναν φορητό υπολογιστή, πώς να γράφουν ένα έγγραφο, πώς να ανοίγουν ένα προφίλ στα κυριότερα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, πώς να καλούν κάποιον στο Skype/WhatsApp, κ.λπ.), υποστήριξη στην καταπολέμηση της απομόνωσης και στη δημιουργία κοινοτήτων/δικτύων γύρω τους (π.χ, "ανθρώπινη βιβλιοθήκη κατά παραγγελία": υπηρεσία όπου μπορούν να συζητήσουν με νέους ή άτομα μεγαλύτερης ηλικίας σχετικά με συγκεκριμένα θέματα, διαδικτυακές/δια ζώσης συναντήσεις με άλλα άτομα που βρίσκονται στην ίδια περιοχή με στόχο να γνωρίσουν και να κάνουν νέους φίλους).

Ενότητα 7: Διδάγματα

Παρά τις διάφορες δυσκολίες που οφείλονταν στις επιπτώσεις της πανδημίας του COVID-19, το έργο DIGITOL πέτυχε τον αρχικό του στόχο, που ήταν η δημιουργία ενός περιβάλλοντος διαγενεακών σχέσεων, το οποίο θα μπορούσε να επωφεληθεί από τη συμβολή των διαφόρων ηλικιακών ομάδων για την οικοδόμηση μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς.

Αυτό το πέτυχε μέσω της ανάπτυξης μιας σειράς καινοτόμων εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πιλοτικών κοινοτικών δράσεων που επικεντρώθηκαν στη σημασία της καλής ποιότητας πληροφόρησης για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και συμμετοχής και, ταυτόχρονα, για την καταπολέμηση της μισαλλοδοξίας, των αρνητικών στερεοτύπων, ακόμη και της ρητορικής μίσους.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα εφαρμόστηκαν πιλοτικά σε τέσσερις διαφορετικές χώρες (Ιταλία, Γερμανία, Βουλγαρία, Ελλάδα) χρησιμοποιώντας ένα μείγμα διαδικτυακών (e-learning) και μη διαδικτυακών εργαλείων, τα οποία αποτελούν μια από τις σημαντικότερες παρακαταθήκες του DIGITOL και είναι πλέον διαθέσιμα για όλους εκείνους τους οργανισμούς (π.χ. φορείς παροχής εκπαίδευσης, δημόσιους φορείς, ενώσεις νέων, ενώσεις ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας κ.λπ.) που επιθυμούν να αναπαράξουν τις μεθόδους και τα εργαλεία του DIGITOL (ή μέρος αυτών) για τα μέλη τους.

Τα κύρια ευρήματα των προγραμμάτων, καθώς και το περιεχόμενο και οι μέθοδοί τους, έχουν συνοψιστεί στην παρούσα έκθεση, αλλά περιγράφονται επίσης λεπτομερέστερα σε ειδικές εκθέσεις που έχουν συντάξει οι εταίροι του προγράμματος και είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα δικτυακό του έργου DIGITOL (www.digitol.eu).

Επιπλέον, η διαδικτυακή ακαδημία Digitol (<https://digitol-academy.eu/>) αποτελεί πολύτιμο εργαλείο τόσο για τα άτομα όσο και για τους οργανισμούς που ενδιαφέρονται να βρουν χρήσιμους πόρους που σχετίζονται με την ανίχνευση ψευδών ειδήσεων και την προώθηση του ψηφιακού αλφαριθμητισμού με τη χρήση διαγενεακών προσεγγίσεων.

Το έργο που επιτέλεσαν οι εταίροι του DIGITOL είχε ανεκτίμητα αποτελέσματα για όσους παρακολούθησαν το έργο ως εκπαιδευόμενοι και εκπαιδευτές, καθώς είχαν τη δυνατότητα να αλληλεπιδράσουν σε ένα ασφαλές πλαίσιο και να εφαρμόσουν στην πράξη όσα έμαθαν σε ενδιαφέρουσες και αποτελεσματικές πιλοτικές δράσεις.

Όπως διαπιστώθηκε στη μοναδική δια ζώσης διεθνή εκδήλωση που ήταν δυνατόν να διοργανωθεί κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του έργου, τη Διεθνή Ακαδημία στη Γερμανία που πραγματοποιήθηκε από τις 4 έως τις 7 Οκτωβρίου 2021, οι συμμετέχοντες διαφορετικών ηλικιών είδαν ότι υπάρχουν περισσότερα κοινά μεταξύ τους από ό,τι νόμιζαν και ότι είναι καιρός να αναγνωρίσουν τις διαφορές, αλλά, ακόμη περισσότερο, να συνεργαστούν για την οικοδόμηση μιας κοινωνίας πιο φιλικής για όλες τις ηλικίες.

Κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του έργου, οι εταίροι μπόρεσαν να αντλήσουν

διάφορα διδάγματα τα οποία μπορεί να είναι χρήσιμα για όσους οργανισμούς επιθυμούν να εργαστούν σε ένα διαγενεακό πλαίσιο για την προώθηση του γραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης. Ορισμένα από αυτά είναι:

- Η καταπολέμηση της παραπληροφόρησης και το όνειρο μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς δεν είναι έργο για λίγους ανθρώπους: μάθαμε τη σημασία της δημιουργίας συμμαχιών για να έχουμε μεγαλύτερο αντίκτυπο στην κοινωνία και να έχουμε πολύτιμους συμμάχους που, ο καθένας για την οπτική του γωνία, τα κίνητρα και τις γνώσεις του, μπορούν να συμβάλουν στο έργο. Η εμπλοκή των ενδιαφερομένων σε πολύ πρώιμο στάδιο μιας πρωτοβουλίας ή ενός έργου μπορεί να κάνει τη διαφορά για την επιτυχία του,
- Η διαδικασία του συν-σχεδιασμού μεθόδων και εργαλείων εκπαίδευσης, όχι μόνο παρείχε τις βάσεις για τη δημιουργία συμμετοχικών προγραμμάτων εκπαίδευσης και ανάπτυξης ικανοτήτων, αλλά βοήθησε επίσης στην ανταλλαγή προβληματισμών, προκλήσεων, απογοητεύσεων και ιδεών μεταξύ των εταίρων. Έμμεσα, βοήθησε επίσης στην οικοδόμηση ισχυρότερης συνοχής της ομάδας.
- Όλοι οι εταίροι δεσμεύτηκαν να διατηρήσουν τον ίδιο σκοπό και τους ίδιους στόχους, τόσο για την επιμόρφωση όσο και για το πρόγραμμα ανάπτυξης ικανοτήτων, γεγονός που οδήγησε στην πιθανή επιτυχία τους. Οι εταίροι, ωστόσο, συμφώνησαν ότι ο καθένας από αυτούς θα πρέπει να έχει τη δική του ελευθερία και ευελιξία όσον αφορά τις εκπαιδευτικές μεθοδολογίες, τα διαδικτυακά εργαλεία, το χρονοδιάγραμμα και τη θεματολογία που θα ήθελε να εισάγει στα προγράμματα της χώρας του, σε αντίθεση με τα άκαμπτα προγράμματα που εφαρμόζονται εξ ορισμού σε όλες τις χώρες.
- Οι γνώσεις που αποκτήθηκαν από την εφαρμογή του προγράμματος ανάπτυξης ικανοτήτων οδήγησαν τους εταίρους σε ιδέες για τη βελτίωση τέτοιων παρεμβάσεων. Πιο συγκεκριμένα, προτείνουν ακόμη μεγαλύτερη αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφόρων ομάδων, για δοθεί η ευκαιρία στα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας να μοιραστούν τις εμπειρίες τους σχετικά με τα θέματα που αντιμετωπίστηκαν κατά τη διάρκεια του προγράμματος, τεχνικά αλλά και πρακτικά (π.χ. παράδειγμα διακρίσεων, στερεοτύπων κ.λπ.). Επίσης, η οργάνωση μιας δια ζώσης εκπαιδευτικής παρέμβασης, η αύξηση των διαύλων και των ευκαιριών αλληλεπίδρασης μεταξύ των δύο ηλικιακών ομάδων και η προσπάθεια να χρησιμοποιηθεί λιγότερο μια θεωρητική και ακαδημαϊκή προσέγγιση σε αντίθεση με μια πιο διαδραστική και μη-τυπική, ώστε να διασφαλιστεί όσο το δυνατόν περισσότερο ότι η διαδικασία μάθησης πηγαίνει προς δύο κατευθύνσεις και όχι μόνο από τους εκπαιδευτές (τους Νέους Πρεσβευτές) προς τους εκπαιδευόμενους.